

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จากสภาพการเปลี่ยนแปลงและการพัฒนาประเทศชาติทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง ตลอดจนเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าอย่างไม่หยุดยั้ง สังคมไทยเป็นสังคมที่มีลักษณะเป็นสังคมเปิดมากขึ้น ส่งผลให้มีการถ่ายเททางวัฒนธรรมในอัตราที่รวดเร็วทั้งในแง่การถ่ายเท วัฒนธรรมจากต่างประเทศและการถ่ายเททางวัฒนธรรมระหว่างสังคมเมืองและสังคมชนบท ซึ่งมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงเจตคติ ความเชื่อ ค่านิยมของคนและทำให้เกิดช่องว่างทางสังคม ซึ่งแนวทางในการแก้ปัญหาดังกล่าวทางหนึ่ง ก็คือ การพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ให้รู้ทันการเปลี่ยนแปลงของสภาพเศรษฐกิจและสังคมดังกล่าว และสิ่งที่จะสามารถนำมาพัฒนาคุณภาพของ ทรัพยากรมนุษย์ได้ดีที่สุด ก็คือ การให้การศึกษา เพราะการศึกษาสามารถพัฒนาเด็ก เยาวชน และประชาชนให้เป็นผู้มีคุณภาพ สามารถพัฒนาชีวิต เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมของตนเอง ครอบครัว ท้องถิ่นและบ้านเมืองให้ทัน ต่อเหตุการณ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์นั้น ต้องให้การศึกษาแก่เยาวชน อย่างทั่วถึงในอันที่จะใช้เป็นเครื่องมือในการปลูกจิตสำนึกที่ดีให้กับประชาชน เพื่อให้ตระหนักถึง ความสำคัญและความจำเป็นของการอยู่ร่วมกัน ทำงานร่วมกันด้วยความสามัคคี เพื่อความอยู่ดีมี สุขของครอบครัว สังคม และประเทศชาติ ดังนั้นการจัดการศึกษาจึงเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ จากสิ่งใกล้ตัวและสภาพชีวิตจริงมากที่สุด เพื่อจะได้ประสบการณ์นำไปแก้ปัญหาในชีวิตจริง ดังนั้นรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งถือเป็นรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน จึงกำหนดไว้ในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 81 โดยมีใจความว่า (สำนักงาน คณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ . 2535 : 25)

รัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษา อบรมให้เกิดความรู้ คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้อง กับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกฝังจิตสำนึกที่ ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรง เป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครูและส่งเสริมภูมิปัญญาชาวบ้าน ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ...

รัฐธรรมนูญฉบับนี้ ได้ให้ความสำคัญของภูมิปัญญาชาวบ้านไว้ คำว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นคำที่นิยมใช้กันอย่างแพร่หลายจนคุ้นหูคุ้นตาของบุคคลโดยทั่วไป ซึ่งแม้แต่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายว่าด้วยการศึกษา แห่งชาติ ได้บัญญัติไว้ในหมวด 1 ความมุ่งหมายและหลักการ มาตรา 7 ว่า (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535 : 5)

ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริม สิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาค และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติรวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญา ไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง...

นอกจากนี้ในหมวด 4 แนวการจัดการเรียนการสอน มาตรา 23 (3) ที่กล่าวไว้โดยสรุปว่า ต้องจัดการศึกษาให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม กีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาตลอดจนในมาตรา 27 (วรรคหนึ่ง) “ ให้คณะกรรมการการศึกษาระดับพื้นฐานกำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ ตลอดจนการศึกษาค่อ ” และ(วรรคสอง) “ ให้สถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรตามวัตถุประสงค์ในวรรคหนึ่ง ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพปัญหาในชุมชน และสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะที่พึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมและประเทศชาติ ” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2542 :13, 15)

ในการเปิดโอกาสให้แต่ละท้องถิ่นจัดทำรายละเอียดในส่วนที่เป็นของท้องถิ่นได้ตามเกณฑ์ที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนด ควรมีการศึกษาสิ่งที่มีคุณค่าในด้านการดำเนินชีวิต การประกอบอาชีพ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ รวมไปถึงศิลปะแขนงต่าง ๆ ซึ่งแต่ละท้องถิ่น ยังคงรักษาไว้อย่างละเอียด กว้างขวาง ซึ่งจะเป็นการเรียนรู้ถึงข้อดี ข้อเสียเพื่อนำมาปรับแก้ให้เกิดประโยชน์ทันสมัยเหมาะสมกับบ้านเมืองในปัจจุบัน โดยการดึงเอาความรู้ ความสามารถ

ของ ชาวบ้านในแต่ละท้องถิ่นให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ที่รู้จักกันในนาม ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น นั่นเอง

ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นมรดกทางสังคมและวัฒนธรรมซึ่งได้รับการสืบทอดหลักการ วิธีการและประสบการณ์มาจากอดีตถึงปัจจุบันอย่างต่อเนื่อง เป็นการถ่ายทอดเชื่อมโยงส่วนดีของ อดีตมาปรับใช้ในปัจจุบัน และอนาคตเป็นลักษณะของความสัมพันธ์ภายในโดยชาวบ้านเอง ภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงเป็นแหล่งความรู้ในท้องถิ่นที่อยู่ใกล้ชิดกับโรงเรียนมากที่สุด ดังนั้นการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน จึงเป็นการสอดคล้องกับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ของนักเรียนในชุมชนนั้น ๆ อย่างแท้จริง

จากการวิจัยของกรมวิชาการ (2539ก : บทคัดย่อ) เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการ เรียนการสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ด้วยการสอบถามจาก กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 1,129 คน ประกอบด้วยศึกษานิเทศก์ 153 คน ผู้บริหารโรงเรียน 166 คน (ระดับประถมศึกษา 112 คน ระดับมัธยมศึกษา 54 คน) และครูผู้สอน 810 คน (ระดับประถม ศึกษ 529 คน ระดับมัธยมศึกษา 54 คน) การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การ คำนวณหาค่าความถี่ ร้อยละและวิเคราะห์เนื้อหา ผลของการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนมีการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นค่อนข้างน้อย โรงเรียน มัธยมมีการรวบรวมมากกว่าโรงเรียนประถม ประสบการณ์ของชาวบ้านที่รวบรวม ได้แก่ เรื่อง ของศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่น
2. ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ส่วนใหญ่ ได้สนับสนุนให้ครูผู้สอนนำความรู้และ ประสบการณ์ของชาวบ้านในท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน ด้วยการให้คำแนะนำทั้งในเรื่องของ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่น ส่วน ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา ได้เชิญวิทยากรท้องถิ่นหรือผู้รู้ในท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่ครู ส่งเสริม การจัดทำสื่อการเรียนการสอนให้มีหลากหลายและการสำรวจแหล่งความรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ และ ประสบการณ์ระหว่างครูกับประชาชนในท้องถิ่น
3. โรงเรียนดำเนินการนำความรู้ และประสบการณ์ของชาวบ้านในท้องถิ่นมาจัด การเรียนการสอน โดยนำนักเรียนไปศึกษาและเรียนรู้จากแหล่งความรู้ในชุมชน เชิญชาวบ้านหรือ ผู้รู้ที่อยู่ในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร นำกิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของความรู้ของชาวบ้าน มาจัด การเรียนการสอนหรือนำมาเพิ่มเติมในเนื้อหาวิชาที่สอน นำจริยธรรมศีลธรรม มาสอดแทรกใน การสอน ตลอดทั้งได้นำพิธีพื้เทศน์ในวันสำคัญ และพิธีสวดมนต์ไหว้พระมาจัดการเรียนการสอน

ด้วย ส่วนเรื่องของการประกอบอาชีพครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาจัดการเรียนการสอนในกลุ่มการทำงาน พื้นฐานอาชีพ นอกจากนี้ยังนำศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่น กาพย์ โปราณ เพลงพื้นบ้าน เพลงบ้านกล่อมเด็ก นิทานพื้นบ้าน ความคิด ความเชื่อ มาจัดการเรียน การสอนด้วย

4. ปัญหาอุปสรรคของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน คือ ขาดการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณ ครูผู้สอนมีความเข้าใจในการนำความรู้และ ประสบการณ์ของชาวบ้านไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนค่อนข้างน้อย และวิทยากรท้องถิ่นบาง คนมีความเข้าใจในการถ่ายทอดความรู้ค่อนข้างน้อย

5. แนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการเรียนการสอน

5.1 ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นควรเป็นองค์ความรู้และประสบการณ์ที่มีส่วนของ คุณธรรม จริยธรรมสอดแทรกอยู่ด้วยและเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ประโยชน์สุขให้แก่ผู้เรียนและสังคม อย่างสอดคล้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.2 กระบวนการเรียนการสอน เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้สากลกับความรู้ ท้องถิ่น เน้นการศึกษา วิเคราะห์ ทำความเข้าใจวิถีคิดและแนวคิดของภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ผู้เรียน ใฝ่คิดอย่างเป็นอิสระ คิดหลายด้านหลายนมุม และสรุปเป็นความรู้และประสบการณ์ที่จะใช้ในการ ดำรงชีวิต

5.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอาจให้ครูเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม โดยนำความรู้ และประสบการณ์ของปราชญ์ท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรืออาจให้ปราชญ์ท้องถิ่น เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนแทนครูผู้สอน และทำหน้าที่ประเมินผลด้วย ส่วนสถานที่ เรียนอาจจะเป็นโรงเรียนหรือให้นักเรียนไปเรียนที่บ้านนักปราชญ์ท้องถิ่น

5.4 หน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ควรเห็นความสำคัญในคุณค่าของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และตระหนักในตนเองว่าเป็นผู้ที่สร้างกระบวนการเรียนรู้และเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ และควร นำผู้รู้ในท้องถิ่นหรือปราชญ์ท้องถิ่นมาร่วมพัฒนาหลักสูตร และวางแผนการจัดการเรียนการสอน ร่วมกับครูผู้สอน นอกจากนั้นกรมต้นสังกัด ควรให้การสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ให้ความ อิสรเสรีแก่โรงเรียนในเรื่องการสอนและการสอบ พร้อมทั้งนำผลการดำเนินงานของครูผู้สอนเป็น ส่วนหนึ่งในการพิจารณาให้ความคิดความชอบหรือรางวัล

ปัจจุบันการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนเริ่มแพร่หลายและได้รับความ สนใจมากขึ้น สำหรับในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีโรงเรียนประถมศึกษาบางแห่งเท่านั้นที่นำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัย มองเห็นความสำคัญของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน เพื่อให้เป็นไปตาม

เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และบรรลุดุจดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 จึงได้นำเสนอสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียน การสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เพื่อใช้ข้อมูลเป็นแนวทางในปรับปรุงพัฒนาการศึกษาต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันกับสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีการปฏิบัติในระดับใด
2. สภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ควรปฏิบัติในระดับใด
3. สภาพปัจจุบันกับสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา แตกต่างกันหรือไม่

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. แบบสอบถามที่ใช้ในการวิจัยได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว จึงมีความตรงเชิงเนื้อหา สามารถนำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลได้อย่างเที่ยงตรง
2. ผู้ตอบแบบสอบถามในการวิจัย คือ ผู้บริหารโรงเรียนซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของโรงเรียนกลุ่มตัวอย่างได้ตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนตามความเป็นจริง

ความสำคัญของการวิจัย

ผลของการวิจัยครั้งนี้ จะทำให้ทราบถึงสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการวางแผนส่งเสริมสนับสนุนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา และสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาอื่น

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 390 โรงเรียน

1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ที่ได้จากการสุ่มโดยใช้สูตรกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamané) ได้กลุ่มตัวอย่าง 198 โรงเรียน

2. ประเด็นในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 198 โรงเรียน โดยการนำเสนอในหัวข้อต่าง ๆ ดังนี้

2.1 ด้านการวางแผน

2.2 ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย

2.3 ด้านการกำหนดเนื้อหา

2.4 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อ

2.5 ด้านการวัดและประเมินผล

3. ตัวแปรที่ศึกษา

3.1 สภาพปัจจุบันของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา

3.2 สภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา

นิยามศัพท์เฉพาะ

สภาพปัจจุบันของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่ปฏิบัติจริงในปัจจุบันของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา สามารถสอบวัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

สภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง กิจกรรมที่ควรปฏิบัติในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน สามารถสอบวัดได้จากแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้และหรือบุคคลที่สืบทอดความรู้ ที่มีในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเป็นความรู้และมวลประสบการณ์ที่เกิดจากการปฏิบัติกิจกรรมและแก้ปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ในท้องถิ่นของมนุษย์ ซึ่งส่งสมสืบทอดกันมา โดยมีการประสมประสานความรู้ ความคิดเข้าด้วยกัน ผ่านกระบวนการเลือกสรรและพัฒนาให้สอดคล้องกับกาลสมัย และสามารถถ่ายทอดกันได้ ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 5 ด้าน คือ ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ ด้านศิลปะ ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านการประกอบอาชีพ และด้านเทคโนโลยีชาวบ้าน

การจัดการเรียนการสอน หมายถึง กระบวนการปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูผู้สอน – นักเรียน – สื่อ รวมถึงการถ่ายทอดความรู้ความคิดหรือแนวปฏิบัติจากครูไปสู่นักเรียนตามวิธีการที่ครูผู้สอนได้เลือกสรรแล้ว โดยมีการ วางแผน กำหนดจุดมุ่งหมาย กำหนดเนื้อหาสาระ กำหนดกิจกรรม และสื่อ ตลอดจนการวัดผลประเมินผล

โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่เปิดสอนตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับประถมศึกษาปีที่ 6 หรือ มัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา หมายถึง หน่วยบริหารงานในระดับองค์การปฏิบัติในท้องถิ่น ซึ่งบริหารโดยคณะกรรมการและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษารับผิดชอบเฉพาะการบริหารการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งรวมทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผู้วิจัยได้บูรณาการความรู้ที่ได้จากการศึกษาจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาดมพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ซึ่งเป็นกฎหมายแม่บทแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการ

ศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และแนวคิดเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนของหน่วยงานทางการศึกษา โดยกำหนดกรอบแนวคิด ดังนี้

1. ศึกษาตามกรอบพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2535 นโยบายการจัดการศึกษา ตลอดจนแนวคิดของนักวิชาการ นักการศึกษา เกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน และนำมาประยุกต์เป็นกรอบในการวิจัยครั้งนี้ 5 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย ด้านการกำหนดเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อ และด้านการวัดและประเมินผล

2. ศึกษาหลักการ แนวทาง แนวคิด ของนักการศึกษา นักวิชาการ เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในพื้นที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งสามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ทั้งเขต 1 และ เขต 2 รวม 5 ด้าน คือ ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ ด้านศิลปะ ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านการประกอบอาชีพ และด้านเทคโนโลยีชาวบ้าน

สมมุติฐานการวิจัย

สภาพปัจจุบันกับสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีความแตกต่างกัน

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาพระนครศรีอยุธยา ในอันที่จะนำมาเป็นข้อมูลในการจัดทำสาระหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในส่วนของหลักสูตรท้องถิ่น ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่ง ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
2. แนวคิดในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
 - 2.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.2 ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.3 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.4 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.5 จุดมุ่งหมายของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
 - 2.6 เนื้อหาของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
 - 2.7 กระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
 - 2.8 วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
3. สภาพทั่วไปของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 - 3.1 สภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 - 3.2 สภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 - 3.3 สภาพการจัดการศึกษาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอน เป็นองค์ประกอบหนึ่งในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่ง มีความสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้ ซึ่ง สมพิศ วงษ์แหยม (2535 : 21) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความรู้ความเข้าใจ ในเนื้อหา มีทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

บทที่ 2

เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ
ศึกษาพระนครศรีอยุธยา ในอันที่จะนำมาเป็น**ข้อมูลในการจัดทำสาระหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้น**
ฐานในส่วนของหลักสูตรท้องถิ่น ตามนัยแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ซึ่ง
ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน
2. แนวคิดในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
 - 2.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.2 ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.3 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.4 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - 2.5 จุดมุ่งหมายของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมา**ใช้ในการจัดการเรียนการสอน**
 - 2.6 เนื้อหาของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมา**ใช้ในการจัดการเรียนการสอน**
 - 2.7 กระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมา**ใช้ในการจัดการเรียนการสอน**
 - 2.8 วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมา**ใช้ในการจัดการเรียนการสอน**
3. สภาพทั่วไปของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 - 3.1 สภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 - 3.2 สภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
 - 3.3 สภาพการจัดการศึกษาของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอน เป็นองค์ประกอบหนึ่งในกระบวนการจัดการเรียนการสอน ซึ่ง
มีความสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร ได้ซึ่ง สมพิศ วงษ์แหยม
(2535 : 21) กล่าวว่า กิจกรรมการเรียนการสอนจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความรู้ความเข้าใจ
ในเนื้อหา มีทักษะและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

สมพงษ์ จิตระดับ (2527 : 20 - 21) ได้เสนอแนะแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีไว้ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องชัดเจน และแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับความถี่รวบรวมขอของการสอน ตรงกับจุดมุ่งหมายของการสอนที่กำหนดไว้ และอยู่บนพื้นฐานของเนื้อหาและประสบการณ์ที่นำมาใช้ในการสอน
2. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนให้นักเรียนได้ฝึกทักษะของการคิด การวิเคราะห์ การเลือก การตัดสินใจ และทักษะอื่น ๆ ที่จำเป็น
3. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องมีผลต่อการเรียนรู้ พฤติกรรม ความรู้สึกนึกคิดของผู้เรียนในทางที่ดีและมีประโยชน์
4. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องสอดคล้องกับวัย และประสบการณ์ ช่วงความสนใจ ระดับวุฒิภาวะและความสามารถทางสติปัญญาของผู้เรียน
5. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องเป็นสื่อกลางในการบูรณาการในเรื่องของเนื้อหา ประสบการณ์ สิ่งที่เกิดขึ้น ปัญหาความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ให้เกิดความกลมกลืนในการเรียนรู้ มีความใหม่และทันสมัยอยู่เสมอ
6. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องมีสาระน่าสนใจ สามารถสอดแทรกความสนุกสนานเพลิดเพลิน และต้องมีส่วนท้าทายให้นักเรียนรู้จักคิด การให้เหตุผลและการแสวงหาคำตอบต่าง ๆ ด้วยตนเอง
7. กิจกรรมการเรียนการสอนควรสร้างและส่งเสริมให้ผู้เรียนมีวินัยในตนเอง การทำตามกฎระเบียบและขั้นตอนที่กำหนดไว้
8. กิจกรรมการเรียนการสอนควรมีส่วนของการพัฒนาในเรื่องของการทำงานร่วมกัน
9. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องไม่มุ่งเน้นการแข่งขัน ผลการแพ้ชนะมากเกินไป ทุกคนควรมีความพอใจ และรู้จักยอมรับเพื่อพัฒนาตนเองให้ดียิ่งขึ้นเสมอ
10. กิจกรรมการเรียนการสอนต้องสามารถปรับเนื้อหา และประสบการณ์ซึ่งเป็นนามธรรมที่หายาก ไม่น่าสนใจ ให้เกิดเป็นรูปธรรมที่แสดงออกได้ เคลื่อนไหว น่าสนใจ และมีส่วนสร้างบรรยากาศที่ดีให้แก่ห้องเรียน
11. กิจกรรมการเรียนการสอน ควรระบุชัดเจนถึงพฤติกรรมที่ผู้เรียนจะสามารถกระทำได้และต้องสามารถวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนหลังจากกระบวนการเรียนรู้เสร็จสิ้นลง

สุมน อมรวิวัฒน์ (2536 : 17) กล่าวถึงลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนที่ดีไว้ ดังนี้

1. กิจกรรมการเรียนการสอน ควรเป็นไปเพื่อพัฒนาผู้เรียนในทุก ๆ ด้าน

2. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรเร่งให้ผู้เรียนได้แสดงออกและมีส่วนร่วมในการเรียนการสอน

3. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรให้โอกาสและเห็นความสำคัญของผู้เรียนทุกคนในชั้นเรียน

4. กิจกรรมการเรียนการสอนที่ดี ควรฝึกฝนวิธีการแสวงหาความรู้ และวิธีการแก้ปัญหาด้วยตนเองของผู้เรียน

รุ่ง แก้วแดง. (2542 : 90-96) กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนว่า การจัดการเรียนการสอนประกอบด้วย 2 กระบวนการ คือ กระบวนการเรียนรู้ กับกระบวนการสอน โดยทฤษฎีกระบวนการที่สำคัญที่สุดของการศึกษาก็คือ “ กระบวนการเรียนรู้ ” ดังที่ท่านศาสตราจารย์กิตติคุณ สุนทร อมรวิวัฒน์ ได้กล่าวว่า “ แก่นแท้ของการเรียนการสอนคือ การเรียนรู้ของผู้เรียน ” ความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนขึ้นอยู่กับผลการเรียนของผู้เรียน การจัดการเรียนการสอนโดยยึดหลักสูตร เนื้อหาวิชา สื่อ การวัดผลเป็นหลัก และจัดตามความต้องการของครูและผู้บริหาร ก็เหมือนกับผู้เรียนเป็น “ ฝืน้อยน่ารัก ” ที่ผู้จัดการศึกษามองไม่เห็นความสำคัญ แต่ถ้ายึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง แล้วจัดหลักสูตร เนื้อหาวิชา สื่อ และการวัดผลให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน ฝืน้อยก็จะกลายเป็นมนุษย์ที่มีชีวิตจิตใจ มีความสำคัญโดดเด่นขึ้นมาในระบบการศึกษา

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนเป็นหัวใจสำคัญที่จะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนที่ดีนั้นต้องจัดตามความสนใจ ความสามารถของผู้เรียน โดยคำนึงถึงวุฒิภาวะและระดับสติปัญญาของผู้เรียนและเน้นให้ผู้เรียนทุกคนมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน

2. แนวคิดในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

2.1 ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ภูมิปัญญา (Wisdom) หรือภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ได้มีนักการศึกษาได้ให้ความหมายไว้ดังนี้

กรมวิชาการ (2539ข : 3) ภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ความรู้และประสบการณ์ทั้งหลายของชาวบ้านในท้องถิ่นที่ใช้ในการแก้ปัญหาหรือการดำเนินชีวิต โดยได้รับการถ่ายทอด และกั่นกรองเป็นระยะเวลาานาน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 : 11) กล่าวไว้ว่า คำว่าภูมิปัญญาตรงกับคำศัพท์ภาษาอังกฤษว่า Wisdom ซึ่งมีความหมายว่า ความรู้ ความสามารถ ความเชื่อ ความสามารถทางพฤติกรรม และความสามารถในการแก้ปัญหาของมนุษย์

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 8) ได้ให้ความหมายของ ภูมิปัญญาชาวบ้าน หรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า หมายถึง ความสามารถในการแก้ปัญหาของชาวบ้าน ไม่ว่าจะเป็นปัญหาของชุมชน ปัญหาในการดำรงชีวิตและปัญหาในการประกอบอาชีพ โดยที่ปราชญ์ชาวบ้านเหล่านี้ได้มีกระบวนการวิเคราะห์และสังเคราะห์มาเป็นเวลานาน เป็นที่ยอมรับนับถือของคนทั่วไป

วิชิต นันทสุวรรณ (2528 : 7) กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง แก่นหลักของการมองชีวิต การใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ซึ่งมีความหมายทั้งในแง่ของปัจเจกบุคคล และในแง่ของสังคมหมู่บ้าน

สามารถ จันทร์สุรย์ (2533 : 88) อธิบายว่า ภูมิปัญญาชาวบ้าน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่ชาวบ้านคิดเองได้ ที่นำมาใช้ในการแก้ปัญหา เป็นสติปัญญา เป็นองค์ความรู้ทั้งหมดของชาวบ้าน ทั้งกว้าง ทั้งลึก ที่ชาวบ้านสามารถคิดเอง ทำเอง โดยอาศัยศักยภาพที่มีอยู่แก้ปัญหาการดำเนินชีวิตได้ในท้องถิ่นอย่างสมสมัย

ชลธิรา สัตยวัฒน์ (2534 : 45) กล่าวไว้ว่า ภูมิปัญญาเป็นผลึกขององค์ความรู้ที่มีกระบวนการสังเคราะห์คัดกรองกันมาช้านาน มีที่มาหลากหลาย ไร้เอกภาพ แต่ก็ได้ประสมประสานกันจนเป็นเหลี่ยมมุมที่รัฐแสงทองและทำหยาตตลอดกาลเวลา ความรู้อาจจะไม่ได้เป็นเอกภาพ (Unity) แต่ภูมิปัญญาจัดว่าเป็นเอกลักษณ์ (Identity)

ชลทิษฐ์ เอี่ยมสำอางค์ (2533 : 201) ได้สรุปว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความรู้ ประสบการณ์ของประชาชนในท้องถิ่นที่ได้รับการศึกษาอบรม สังคมและถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ เป็นความรู้ ประสบการณ์ที่เกิดจากประสบการณ์ของตนเอง โดยได้เรียนรู้จากการทำงานจากธรรมชาติแวดล้อม สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่มีความค่าเสริมสร้างความสามารถ ทำให้คนเรามีชีวิตร่วมกันอย่างสันติสุข เป็นความรู้ที่สร้างสรรค์ มีส่วนส่งเสริมการผลิต หรือเป็นความรู้ที่สะสมถ่ายทอดกันมาจากบรรพบุรุษรุ่นหนึ่ง และถ่ายทอดระหว่างชาวบ้านด้วยกัน

อังกูร สมคะเนย์ (2534 : 23) ให้ความหมายของภูมิปัญญาชาวบ้านว่า หมายถึง มวลความรู้และมวลประสบการณ์ของชาวบ้านที่ใช้ในการดำเนินชีวิตให้เป็นสุข โดยได้รับการถ่ายทอด สังคมกันมา ผ่านกระบวนการพัฒนาให้สอดคล้องกับกาลสมัย

รัตนะ บัวสนธิ์ (2533 : 28) ให้ความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นว่า หมายถึง กระบวนการที่บุคคลที่มีต่อตนเอง คือโลกและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกระบวนการที่ตนดังกล่าวจะมีรากฐานจากคำสอนทางศาสนา คติ จารีตประเพณี ที่ได้รับการถ่ายทอดสั่งสอนและปฏิบัติสืบเนื่องกันมาปรับปรุงเข้ากับบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงแต่ละสมัย ทั้งนี้โดยมีเป้าหมายเพื่อความสงบสุขของส่วนที่เป็นชุมชนและปัจเจกบุคคล

วิชา ทรวงแสง (2537 : 11) ให้ความหมายคำว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ข้อมูลที่แสดงถึงความคิด คุณค่า ความสัมพันธ์ และการผลิตที่ได้มีการสั่งสม ถ่ายทอด สืบต่อกันมาในชุมชนแห่งหนึ่ง ๆ รวมทั้งในส่วนที่เป็นความรู้เริ่มของบุคคลในชุมชนและได้รับการยอมรับว่าเป็นสิ่งที่มีคุณค่า มีความหมายใกล้เคียงกับวัฒนธรรมท้องถิ่น

เอกวิทย์ ณ ถลาง และคณะ (2539 : 31) ได้อธิบายภูมิปัญญาไทยว่าเป็นผลของประสบการณ์สั่งสมของคนที่เรียนรู้จากปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ปฏิสัมพันธ์ในกลุ่มชนเดียวกัน และระหว่างกลุ่มชนหลาย ๆ ชนชาติพันธุ์ รวมไปถึงโลกทัศน์ที่มีต่อสิ่งเหนือธรรมชาติ ภูมิปัญญาเหล่านี้เคยเอื้ออำนวยให้คนไทยแก้ปัญหา ได้ดำรงอยู่และสร้างสรรค์อารยธรรมของเราเองได้อย่างมีคุณภาพกับสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะในระดับพื้นฐานหรือระดับชาวบ้าน ภูมิปัญญาในแผ่นดินนี้มีมิได้เกิดขึ้นเป็นเอกเทศ แต่มีส่วนแลกเปลี่ยนเลือกเฟ้นและปรับใช้ภูมิปัญญาจากอารยธรรมอื่นตลอดมา

ประเวศ วะสี (2539 : 75) กล่าวว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านเกิดจากการสะสม การเรียนรู้มาเป็นระยะเวลายาวนาน มีลักษณะเชื่อมโยงกันไปหมดในทุกสาขาวิชาไม่แยกเป็นวิชา ๆ แบบที่เราเรียน ฉะนั้นวิชาเกี่ยวกับเศรษฐกิจอาชีพ ความเป็นอยู่ เกี่ยวกับการใช้จ่าย การศึกษาวัฒนธรรม มันจะผสมกลมกลืนเชื่อมโยงกันไปหมด

ชัยอนันต์ สมุทวณิช (2542 : 47-48) กล่าวว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่น เกิดขึ้นจากความพยายามของคนในแต่ละท้องถิ่นที่จะแก้ปัญหาเฉพาะหน้าซึ่งอยู่ใกล้ตัว และมีความเฉพาะเจาะจงที่ไม่อาจพึ่งพาให้ผู้อื่นซึ่งอยู่ไกลตัวไกลปัญหาช่วยแก้ไขให้ได้เนื่องจากแต่ละชุมชนมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพแตกต่างกัน การทำมาหากินทางเกษตรกรรมต้องพึ่งพาอาศัยธรรมชาติมาก แต่ละท้องถิ่นจึงสั่งสมวิธีการขจัดและลดปัญหาในด้านการทำมาหาเลี้ยงชีพ โดยถ่ายทอดกันมาเป็นเวลานาน นอกจากนี้ก็ยังมีพิธีกรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ตลอดจนการเล่นต่าง ๆ ที่เกิดจากวิถีชีวิตในสังคมเกษตรกรรมอีกด้วย

บังอร พงษ์ประยูร (2544 : 35) สรุปความหมายของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่า หมายถึง มวลความรู้และประสบการณ์ในท้องถิ่นที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรพบุรุษ หรือจากการศึกษาอบรมในสถาบันภายในท้องถิ่น ได้แก่ วัด ครอบครัว และองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งความรู้และประสบการณ์ตรงของคนในท้องถิ่นที่ได้รับจากการทำงาน การแก้ปัญหาการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ การเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ สังคม ซึ่งล้วนแต่มีความสำคัญและจำเป็นในชีวิตประจำวัน ทำให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างมีความสุข

จากความหมายของนักการศึกษาดังกล่าวข้างต้นจึงกล่าวโดยสรุปได้ว่าภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง องค์ความรู้และมวลประสบการณ์ของคนที่เกิดจากการปฏิบัติกิจกรรมและแก้ปัญหาต่าง ๆ

ในการดำเนินชีวิตให้สอดคล้องกับความเป็นอยู่ในท้องถิ่นของตนแล้วสังสมสืบทอดกันมาโดยมีการประสมประสานความรู้ ความคิดเข้าด้วยกันผ่านกระบวนการเลือกสรรและพัฒนาให้สอดคล้องกับกาลสมัย

2.2 ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่น

นักการศึกษาหลายท่านได้กล่าวถึงลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

อภิชาติ ทองอยู่ (2538 : 13-18) อธิบายว่า อิทธิพลที่ทำให้เกิดภูมิปัญญาท้องถิ่นมี 2 ประการ คือ

1. อิทธิพลจากสิ่งแวดล้อม คนจะผูกชีวิตของตนเองติดอยู่กับธรรมชาติอย่างมีเอกภาพ แน่นแฟ้น ตั้งแต่การดำรงชีพไปถึงการให้คุณค่าของมนุษย์และการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน
2. อิทธิพลจากศาสนาพุทธ เป็นศาสนาที่เข้าไปผสมกลมกลืนกับชีวิตของชาวบ้านงานฝังอยู่ในภูมิปัญญาท้องถิ่นและความเชื่อทางศาสนาทำให้ชาวบ้านแต่ละชุมชนแต่ละท้องถิ่นได้สร้างสรรค์ภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้นมาเพื่อใช้เป็นแนวทางการดำเนินชีวิตอย่างเป็นสุขภายในท้องถิ่นของตน ซึ่งเป็นผลให้ชาวบ้านมีพื้นฐานการเคารพในคุณค่าของตนเองกับสิ่งแวดล้อมใกล้เคียงกัน

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2534 : 3-7) ได้กล่าวถึงลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความรู้เกี่ยวกับเรื่อง หรือหน่วยสังคมหน่วย เป็น ข้อมูลที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ เช่น ความรู้เกี่ยวกับครอบครัว ความรู้เกี่ยวกับมนุษย์ เกี่ยวกับผู้หญิงผู้ชาย ประเภทครอบครัวของสังคมนั้น
2. ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความเชื่อ เกี่ยวกับเรื่องใด ๆ ของสังคมนั้นมีความเชื่อ อาจยังไม่มีข้อมูลพิสูจน์ยืนยันว่าถูกต้อง เช่น เรื่องนรก สวรรค์ ตายแล้วไปไหน
3. ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ความสามารถหรือแนวทางในการแก้ปัญหา หรือป้องกันปัญหาเกี่ยวกับหน่วยสังคมหนึ่งสังคมใด ตัวอย่างครอบครัวเช่น ความสามารถในการป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นในครอบครัว
4. ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางวัตถุในหน่วยสังคมใด ๆ ตัวอย่าง เช่น เรือชนาน บ้านช่อง เครื่องใช้ไม้สอยต่าง ๆ ในครอบครัว ทำให้ครอบครัวมีความสะดวกสบายตามสภาพ เป็นต้น
5. ภูมิปัญญาท้องถิ่นทางพฤติกรรม ในหน่วยสังคมใด ๆ ตัวอย่าง ครอบครัว เช่น การกระทำ ความประพฤติ การปฏิบัติตัวของคนต่าง ๆ ในครอบครัวจนทำให้ครอบครัวสามารถดำรงคงอยู่ได้ ก็นับเป็นภูมิปัญญาเช่นเดียวกัน

ประเวศ วะสี (2539 : 11) ได้สรุปลักษณะสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 4 ลักษณะ ดังนี้

1. มีวัฒนธรรมเป็นฐาน ไม่ใช่วิทยาศาสตร์

2. มีการบูรณาการสูง ทั้งในเรื่องของกาย ใจ สังคมและสิ่งแวดล้อม
3. มีความเชื่อมโยงไปสู่นามธรรมที่ลึกซึ้งสูงส่ง
4. เน้นความสำคัญของจริยธรรมมากกว่าวัตถุธรรม

ศุภา ทรัพย์อุไรรัตน์ (2537 : 19) อธิบายว่า “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” หรือ “ภูมิปัญญาชาวบ้าน” หรือ “ภูมิปัญญาไทย” อาจเป็นคำใหม่ในวงการศึกษาและการพัฒนาประเทศ แต่แท้จริงแล้ว ความรู้ แนวคิด การปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวมีมาทั้งในหมู่ของชาวบ้านแต่ละท้องถิ่นและผู้ที่เข้าไปทำงานในท้องถิ่น เริ่มเด่นชัดขึ้นในช่วงหลายปีที่ผ่านมา เมื่อกลุ่มนักพัฒนาขององค์กรเอกชนเข้าไปทำงานในหมู่บ้าน เห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงได้ริเริ่มฟื้นฟูเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นขึ้นมา ทั้งนี้เพื่อค้นหาคุณค่าที่สามารถนำมาเชื่อมโยงกับกิจกรรม เพื่อการพัฒนา ซึ่งพวกเขารับผิดชอบต่อเมื่อเป็นเช่นนี้จึงเกิดการแลกเปลี่ยนทางความรู้ ความคิดระหว่างนักพัฒนา กับชาวบ้าน เกิดการเรียนรู้และเข้าใจในวิถีชีวิตของชาวบ้าน เป็นผลให้บทบาทของนักพัฒนาเปลี่ยนแปลงไปจากการนำความรู้และทฤษฎีจากวิทยาการสมัยใหม่ไปถ่ายทอดให้ชาวบ้านฝ่ายเดียว มาเป็นการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ระหว่างกัน จึงเกิดแนวทางการพัฒนาประเทศบนพื้นฐานของความรู้ภายในท้องถิ่น ก่อนจะมีการศึกษาเรื่อง “ภูมิปัญญาท้องถิ่น” ได้มีการศึกษาความรู้เรื่องทำนองนี้มาบ้างแล้ว แต่เรียกชื่อว่าการศึกษาวฒนธรรมชุมชนหรือการพึ่งพาตนเองของชาวบ้าน ดังนั้นประเด็นความรู้ ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงไม่ได้มีการนำมาใช้โดยตรงกับการพัฒนาประเทศมากนัก แม้ว่าในปัจจุบันนี้องค์กรภาครัฐบาลได้เริ่มตระหนักและเห็นความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการกำหนดให้มีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งในการจัดการเรียนการสอนกับ นักเรียน ทั้งองค์กรภาคเอกชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมเพื่อฟื้นฟูเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้นด้วย การเข้าร่วมพัฒนาท้องถิ่นโดยใช้ความรู้ความคิดจากท้องถิ่นนั้น ๆ แต่ก็ไม่ได้ทำให้ความรู้เรื่องภูมิปัญญา ท้องถิ่นมีการแพร่หลายมากนัก ไม่ว่าจะเนื่องด้วยเหตุผลใดก็ตาม แต่สำหรับชาวบ้านในท้องถิ่นต่าง ๆ แล้ว ความรู้แนวคิดและการปฏิบัติที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้มีการแพร่หลายมานานแล้ว เพราะได้มีการสะสมและถ่ายทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน ทั้งนี้เพื่อดำรงตนอยู่ในท้องถิ่นได้ตามอัธยาศัย

กรมวิชาการ (2539 ข : 3) ได้แบ่งลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้

1. ประสบการณ์ของชาวบ้านที่นำมาใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตประจำวัน หมายถึง ความรู้และประสบการณ์ที่ชาวบ้านค้นพบและนำมาใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันเช่น คติ ความคิด ความเชื่อ ค่านิยมต่าง ๆ เช่น คำสอนทางศาสนา ความรู้เกี่ยวกับยาสมุนไพร การไหว้ครู การบวงสรวง เป็นต้น

2. ความรู้ ความคิดในการสร้างสรรค์แบบแผนของการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติสืบทอดกันมา หมายถึง สิ่งที่ชาวบ้านถ่ายทอดความรู้ หรือความคิดลงไปในวรรณกรรมต่าง ๆ เช่น เพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก ภาษิต การละเล่นต่าง ๆ นิทานพื้นบ้าน ตลอดจนศิลปะ วัฒนธรรมขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ฯลฯ

3. การประกอบอาชีพที่ยึดหลักการพึ่งตนเอง หมายถึง ความรู้และประสบการณ์ที่ชาวบ้านใช้ในการประกอบอาชีพ โดยอาศัยหลักธรรมชาติ ไม่พึ่งพาปัจจัยภายนอกแต่มีการพัฒนา

จากลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ข้างต้นสรุปได้ว่าลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันระหว่างความรู้ ความคิดของคนในท้องถิ่นกับอิทธิพลที่ปรากฏขึ้นทั้งรูปธรรมและนามธรรมเพื่อแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตประจำวัน โดยมีการสั่งสม ถ่ายทอดและปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงตามกาลเวลา

2.3 ประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ท้องถิ่นแต่ละแห่งย่อมมีความแตกต่างกันตามสภาพของสิ่งแวดล้อม ดังนั้นภูมิปัญญาท้องถิ่นจึงมีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งนักการศึกษาได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ ดังนี้

วิชิต นันทสุวรรณ (2528 : 7) ได้จำแนกภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 2 ประเภท คือ

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จากการใช้ชีวิตในธรรมชาติ คือ การอธิบายปรากฏการณ์ธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับธรรมชาติ โดยปรากฏออกมาในลักษณะของกฎเกณฑ์ที่เป็นข้อปฏิบัติและข้อห้ามที่มีให้ปฏิบัติ ได้แก่ ความเชื่อเรื่องของผีที่ทำให้เกิดภาวะสมดุลของการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับธรรมชาติ เช่น ระบบเหมือง ผาย ฝิ่นน้ำ ฝิ่นา เป็นต้น

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จากประสบการณ์การอยู่ร่วมกันเป็นรูปแบบกฎเกณฑ์ของสังคมที่บอกว่าการปฏิบัติที่ดีหรือไม่อย่างไร โดยมีความสัมพันธ์การอยู่ร่วมกันอย่างสันติเป็นหลัก มีความเข้าใจนิวจิงของชีวิตเป็นแกนสูงสุด รูปธรรมที่แสดงออก คือ ความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ เช่น ผีปู่-ย่า ตา-ยาย ผีพ่อแม่ และพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

ธวัช ปุณโณทก (2531 : 39-57) ได้แบ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นตามลักษณะของการดำเนินชีวิตไว้ 2 ประเภท คือ

1. คติ ความเชื่อ เป็นความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่ทุกคน ยอมรับและถือปฏิบัติต่อกันมา

2. ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพและการศึกษาเล่าเรียน คือ ความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์และการเรียนรู้ในการประกอบอาชีพ เช่น การที่ชาวบ้านรู้จักวิธีทำนา เป็นต้น

อังกูล สมคะเนย์ (2534 : 19-20) ได้แบ่งประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้

1. เรื่องที่เกี่ยวกับคติ ความเชื่อ และหลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่เกิดจากการสังสมถ่ายทอดกันมา
 2. เป็นเรื่องศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี
 3. เป็นเรื่องของการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่น ที่ได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย
 4. เป็นเรื่องของแนวคิด หลักการปฏิบัติและเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาใช้ในชุมชน ซึ่งมีอิทธิพลของความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- ยูพา ททรัพย์สุไรรัตน์ (2537 : 39-57) สรุปประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ 9 ประเภท ดังนี้

1. ด้านคติ ความเชื่อ อันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับทุกคน แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ส่วนของนามธรรมและรูปธรรมเป็นผลทำให้เกิดคำสอนสำหรับเป็นข้อห้าม ข้อควรปฏิบัติของคนในแต่ละท้องถิ่น อาจมีความคล้ายคลึง แตกต่างกันตามสิ่งแวดล้อมทางภูมิศาสตร์ และความเกี่ยวข้องกับชนต่างกลุ่ม โดยสามารถจำแนกออกเป็น 15 ประเภท ได้แก่ ความเชื่อเกี่ยวกับ 1) การเกิดการตาย 2) โชคลาง 3) ฤกษ์ยาม 4) อาชีพ 5) เครื่องราง เวทมนต์ ไสยศาสตร์ และผีसाงานางไม้ เทพารักษ์ 6) ลักษณะดี – ชั่ว 7) ผัน 8) จำนวนนับ 9) สิ่งศักดิ์สิทธิ์ 10) ชากกลางบ้าน 11) สิ่งมงคล 12) เคล็ด 13) ปรากฏการณ์ธรรมชาติ 14) เรื่องบาป – บุญ นรก – สวรรค์ และ 15) ความเชื่อเบ็ดเตล็ด
2. ด้านวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นตัวชี้หน้าที่สำคัญต่อการแสดงออกของภูมิปัญญาท้องถิ่นในแต่ละชุมชนหรือท้องถิ่น เนื่องจากความรู้เรื่องดังกล่าวเป็นวิธีการดำเนินชีวิตหรือแบบแผนที่ได้ปฏิบัติสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน เป็นที่ยอมรับของคนในกลุ่มนั้น ๆ โดยสามารถจำแนกออกเป็นประเภทต่าง ๆ ได้แก่ ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับ 1) ความเชื่อแบบพุทธ เช่น ประเพณีทำบุญวันสำคัญทางศาสนา 2) ความเชื่อแบบพราหมณ์ 3) การนับถือผี เช่น ประเพณีเบนตาจุม 4) ประเพณีเบ็ดเตล็ด เช่น ประเพณีการแข่งขันเรือ ประเพณีการวิ่งควาย
3. ด้านเกษตรพื้นฐาน สืบเนื่องมาจากความล้มเหลวในการจัดระบบการผลิตเพื่อให้มีกินมาเป็นการทำเพื่อขายให้คนกลุ่มหนึ่งโดยนำความล้มเหลวมาเป็นบทเรียนและนำไปสู่แนวคิดการพึ่งพาตนเอง หรือพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันด้วยการเริ่มฟื้นฟูทรัพยากรท้องถิ่นที่สูญเสียไปปรับให้มีสภาพควรรุดมสมบูรณ์ ปรับเปลี่ยนการดำเนินชีวิตที่เคยถูกรอบงำจากสภาพสังคมที่มีพ่อค้าคนกลาง ระบบธุรกิจ ระบบโรงงานกลับเข้าสู่การเกษตรที่อาศัยความสมดุลทางธรรมชาติ บุคคลเหล่านี้สามารถขึ้นหัดต่อสู้ความล้มเหลวได้อย่างเหมาะสมด้วยกำลังกาย กำลังสติปัญญา และการสังสมประสบการณ์จากการผสมผสานแนวคิดระหว่างการเกษตรแบบดั้งเดิมกับแบบใหม่ มีการผสมกลมกลืนกันอย่างเหมาะสมสามารถอยู่ได้ด้วยวิธีการพึ่งพาตนเอง ซึ่งนับว่าผู้คนเหล่านี้เป็น

ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สมควรได้รับการยกย่อง นำแนวคิด ความรู้ ประสบการณ์ที่ได้ไปถ่ายทอดและเผยแพร่ต่อไป เกษตรกรรมในรูปแบบของการพึ่งพาตนเองประกอบด้วย 1) เกษตรยั่งยืน 2) เกษตรแบบผสมผสาน 3) เกษตรแบบธรรมชาติ 4) วนเกษตร และ 5) ไร่นาสวนผสม

4. ด้านสิ่งแวดล้อม ช่วงระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาจะเห็นว่าประเทศไทยเริ่มให้ความสนใจเรื่องของการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ซึ่งเรื่องนี้กำลังเป็นปัญหาที่สำคัญของประเทศไทย หน่วยงานภาครัฐและเอกชน ตลอดจนสื่อมวลชนต่างก็ให้ความสนใจที่จะรณรงค์และอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมไว้ เช่น การอนุรักษ์ป่าไม้ การอนุรักษ์แหล่งน้ำ รวมทั้งการพัฒนาแหล่งน้ำเดิมที่มีอยู่ให้สามารถใช้การได้อย่างมีประสิทธิภาพ การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในเรื่องของการอนุรักษ์ สิ่งแวดล้อมจะสะท้อนออกมาในแนวทางของการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านคติ ความเชื่อ แล้วประยุกต์ออกมาสู่การพัฒนาชีวิต การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ปลูกป่าสมุนไพร และปลูกพืชพรรณไม้ที่มีคุณค่าเป็นยารักษาโรค

5. ด้านสวัสดิการชุมชน การพัฒนาประเทศที่เน้นพัฒนาชนบทที่ยากจนและถูกทอดทิ้งในช่วง 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ผลของการพัฒนาที่ประชาชนได้รับ คือ ราคาที่ดินสูงขึ้น ฐานะยากจนมากขึ้น และมีหนี้สินที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นสาเหตุมาจากประชาชนถูกบีบเข้าระบบทุนนิยม

6. ด้านการรักษาพื้นฐาน ปัจจุบันการแพทย์สมัยใหม่มีความเจริญก้าวหน้าสามารถรักษาโรคเกือบทุกชนิดให้หายจากการเจ็บป่วยได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ แต่อย่างไรก็ตามสภาพโดยทั่วไปในสังคมไทยยังมีการรักษาคนเจ็บป่วยด้วยวิธีการแบบดั้งเดิมหรือแบบพื้นบ้าน ด้วยเหตุผลจากสภาพวัฒนธรรมและความเชื่อของคนไทย ดังนั้น การนำวิธีการรักษาแบบพื้นบ้านมาประยุกต์ใช้กับวิถีทางการแพทย์สมัยใหม่จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพราะเป็นการนำคุณค่าในสิ่งที่แฝงมาผสมกับสิ่งใหม่ จึงทำให้เกิดประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น

7. ด้านเทคโนโลยีพื้นฐาน มีความสำคัญและจำเป็นสำหรับสังคมไทยในปัจจุบันเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากประเทศไทยได้มุ่งพัฒนาประเทศ โดยใช้วิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อพัฒนาให้เป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ จึงเป็นผลให้ประสบกับปัญหาและอุปสรรคมากดังที่ปรากฏทั่วไป ดังนั้น จึงเกิดแนวคิดที่จะนำเทคโนโลยีพื้นฐาน หรือเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้พัฒนาประเทศและพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนเพื่อแก้ปัญหาและส่งเสริมให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ประกอบกับการรื้อฟื้นมรดกของชาติที่เป็นความรู้วิทยาการและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ซึ่งเกิดจากความสามารถของคนในท้องถิ่นได้สร้างขึ้นมา

8. ด้านศิลปะพื้นบ้าน เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นจากความรู้ความสามารถของชาวบ้าน แต่ละท้องถิ่นด้วยความเรียบง่ายสอดคล้องกับสภาพของท้องถิ่นทำให้สามารถสื่อความหมายกับชาวบ้าน

ได้เป็นอย่างดี โดยกำหนดขอบเขตของภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะพื้นบ้าน รวมไปถึงการละเล่นพื้นบ้าน การแสดงพื้นบ้าน และดนตรีพื้นบ้าน

9. ด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน งานหัตถกรรมพื้นบ้านเป็นสิ่งที่ชาวบ้านสร้างขึ้นเพื่อมาใช้ในชีวิตประจำวัน โดยพัฒนารูปแบบให้มีประโยชน์ใช้สอยได้สมบูรณ์มากที่สุดเท่าที่สามารถทำได้ ผลจากการพัฒนาหัตถกรรมพื้นบ้านอยู่เสมอทำให้เป็นภาพสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมที่ฝังงมของท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นความรู้ ความคิดที่เกิดจากการพึ่งพาธรรมชาติ ความเชื่อ ความศรัทธา เลื่อมใสศาสนา เพื่อความมั่นคงต่อการดำรงชีวิต โดยจัดแบ่งหัตถกรรมพื้นฐานออกเป็นลักษณะต่าง ๆ คือ เครื่องจักสานที่ผลิตขึ้นใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น กระบุง กระจาด กระด้ง ชะลอม เข่ง หลัว ไช้ ลอบ สุ่ม เสื้อดำแพน การจัดประดิษฐ์ดอกไม้สด ดอกไม้แห้ง งานใบตอง การแกะสลักผักผลไม้ เครื่องไม้ การร้อยมาลัย การทำเครื่องดนตรี การผูกผ้า การจับผ้าเป็นรูปต่าง ๆ และการจักสาน

จากแนวคิดเกี่ยวกับประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นักการศึกษาได้กล่าวไว้ข้างต้นพอสรุปได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นส่วนใหญ่จะเกิดจากความเชื่อและประสบการณ์ในการดำเนินชีวิตของสังคมมนุษย์ซึ่งสามารถจำแนกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ 5 ประเภท คือ 1) ด้านคติ ความเชื่อ ความคิด 2) ด้านศิลปะ 3) ด้านวัฒนธรรมและ ขนบธรรมเนียมประเพณี 4) ด้านการประกอบอาชีพ และ 5) ด้านเทคโนโลยีชาวบ้าน

2.4 การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น

ในอดีตชาวบ้านทุกหมู่เหล่าได้ใช้สติปัญญาของตนเองสั่งสมความรู้และประสบการณ์เพื่อการดำรงชีพมาโดยตลอดจนถึงปัจจุบันและย่อมถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ที่สั่งสมไว้จากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่งด้วยวิธีการต่าง ๆ ที่แตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมของแต่ละท้องถิ่น ทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยอาศัยศรัทธาทางศาสนา ความเชื่อถือผีต่าง ๆ รวมทั้งความเชื่อบรรพบุรุษเป็นพื้นฐานในการถ่ายทอดและเรียนรู้สืบทอดกันมาจากบรรพบุรุษในอดีตถึงลูกหลานในปัจจุบันซึ่งกำหนดให้มีการอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาไทย เพื่อเชิดชูภูมิปัญญาไทยให้มีความสำคัญและมีบทบาทในการศึกษาไทย ได้มีบทบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 สืบเนื่องมาถึงพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เพื่อแก้ปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจท่ามกลางกระแสโลกในยุคโลกาภิวัตน์ในมาคราต่าง ๆ ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2542 : 6-33)

มาตรา 7 ในกระบวนการเรียนรู้ ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปวัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทยและความรู้อันเป็นสากล

มาตรา 23 การจัดการศึกษา ทั้งการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบและ การศึกษาตามอัธยาศัย ต้องเน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับในเรื่องต่อไปนี้ “ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทยและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา”

มาตรา 29 ให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล ครอบครัวยุวมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยการจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการเรียนการสอนอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาและวิชาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการ รวมทั้งหาวิธีการสนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การพัฒนาระหว่างชุมชน

มาตรา 57 ให้หน่วยงานทางการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนต้นในชุมชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยนำประสบการณ์ ความรอบรู้ ความชำนาญและภูมิปัญญาท้องถิ่นของบุคคลดังกล่าวมาใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษาและยกย่องเชิดชูผู้ที่ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษา...

จากข้อความข้างต้นจะเห็นได้ว่า รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ให้ความสำคัญกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมาแต่อดีตมาถ่ายทอดและใช้ในการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน ซึ่งมีนักศึกษานักวิชาการ ได้กล่าวถึงการถ่ายทอดภูมิปัญญาไว้ดังนี้

รัตนะ บัวสนธิ์ (2533 : 68-74) ได้กล่าวถึง การถ่ายทอดภูมิปัญญาในรูปของการจัดการเรียนการสอน ออกเป็น 2 วิธีการใหญ่ ๆ ดังนี้

1. ครูเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ในกรณีนี้บทบาทการจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนอยู่ภายใต้การกระทำของครู ซึ่งเป็นไปตามลักษณะกิจกรรมที่ได้จากการพัฒนาหลักสูตร

ระดับท้องถิ่น นั่นคือ ครูเป็นตัวแทนของปราชญ์ท้องถิ่นทำหน้าที่ถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นซึ่งได้รับการกำหนดเป็นหลักสูตรแล้ว

2. ปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้สอนหรือเป็นผู้แทนครู ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนแทนครู รวมทั้งทำหน้าที่ประเมินผลการเรียนของนักเรียนด้วย

สามารถ จันทรสุรัส (2533 : 19) กล่าวว่า การถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน พอจำแนกออกเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. การถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่เด็ก โดยทั่วไปเด็กมีความสนใจในช่วงสั้นกับสิ่งที่ใกล้ตัว ซึ่งแตกต่างจากผู้ใหญ่ กิจกรรมการถ่ายทอดต้องเป็นงานที่ไม่ซับซ้อน สนุกสนานและ ดึงดูดใจ เช่น การละเล่น การเล่านิทาน การลองทำ (ตามตัวอย่าง) เป็นต้น

2. การถ่ายทอดภูมิปัญญาแก่ผู้ใหญ่ ถือว่าเป็นผู้ที่ผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ มากพอสมควรและเป็นวัยทำงาน วิธีการถ่ายทอดทำได้หลายรูปแบบ เช่น วิธีบอกเล่าโดยตรง หรือการบอกเล่าผ่านพิธีสู่ขวัญ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นต่าง ๆ ดังเห็นได้โดยทั่วไปในพิธีแต่งงานจะมีขั้นตอนที่ผู้ใหญ่สอนคู่บ่าวสาว วิธีถ่ายทอดในรูปแบบของการบันเทิง เช่น สอดแทรกในคำร้องของลิเก ลำตัด โนราห์ หนังตะลุง เป็นต้น ถ้าจะแบ่งลักษณะของการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นจากอดีตถึงปัจจุบันตามรูปแบบใหญ่ ๆ อาจแบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ แบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร เช่น การละเล่น การเล่านิทาน พิธีสู่ขวัญ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมตาม ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่น เป็นต้น และแบบเป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งในอดีตส่วนใหญ่ใช้งานหรือเขียนใส่ใบลานหรือสมุดข่อย (ชาวใต้เรียกว่า บุคคำ บุคขาว) ในปัจจุบันการสื่อสาร การคมนาคมตลอดจนเทคโนโลยีเจริญก้าวหน้าทันสมัยและรวดเร็ว จึงมีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านการสื่อมวลชนได้ทุกสาขา เช่น หนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์และอื่นๆ

จากแนวคิดในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้น พอสรุปได้ว่าการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นมี 2 รูปแบบ คือ แบบเป็นลายลักษณ์อักษรและแบบไม่เป็นลายลักษณ์อักษร ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนโดยตรงและทางอ้อม กล่าวคือการถ่ายทอดทางตรง คือ การที่ปราชญ์ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ให้กับนักเรียนโดยการจัดการเรียนการสอนตลอดจนประเมินผลการเรียนของนักเรียนแทนครู ส่วนทางอ้อม คือ การที่ปราชญ์ที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นถ่ายทอดภูมิปัญญาให้แก่ครู และครูทำหน้าที่แทนปราชญ์ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นที่กำหนดเป็นหลักสูตรแก่นักเรียน

2.5 จุดมุ่งหมายของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

จากการศึกษาจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 แล้ว ผู้วิจัยพบว่า มีประเด็นที่เกี่ยวข้องและสามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นส่วนจุดมุ่งหมายในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ดังนี้

2.5.1 จุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

กระทรวงศึกษาธิการ. (2542 : 5-6) ได้อธิบายมาตรา 7 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ไว้ว่า ในกระบวนการเรียนรู้ต้องมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมือง การปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รู้จักรักษาและส่งเสริมสิทธิ หน้าที่ เสรีภาพ ความเคารพกฎหมาย ความเสมอภาคและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย รู้จักรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมและของประเทศชาติ รวมทั้งส่งเสริมศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมของชาติ การกีฬา ภูมิปัญญาท้องถิ่น ภูมิปัญญาไทย และความรู้อันเป็นสากล ตลอดจนอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความริเริ่มสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง

วิชัย ดันศิริ. (2542 : 16) ได้อธิบายมาตรา 7 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ไว้ว่า เป็นการกำหนดจุดมุ่งหมายเชิงพฤติกรรมที่อาจสามารถประเมินได้ โดยคำนึงถึงปรัชญาการเมืองและวัฒนธรรมไทย หรือความปรารถนาของสังคมไทยที่อยากให้คนไทยมีบุคลิกลักษณะประจำชาติอย่างไร

2.5.2 จุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

กรมวิชาการ (2544 : คำนำ) กล่าวไว้ว่า หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศที่มีจุดประสงค์จะพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีขีดความสามารถในการแข่งขันโดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเพิ่มศักยภาพของผู้เรียนให้สูงขึ้น สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขได้บนพื้นฐานของความเป็นไทยและความเป็นสากล รวมทั้งมีความสามารถในการประกอบอาชีพหรือศึกษาต่อตามความถนัดและความสามารถของแต่ละบุคคล หลักสูตรแกนกลางของประเทศเป็นกรอบทิศทางในการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จนถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 สามารถนำไปใช้จัดการศึกษาทั้งในระบบนอกระบบ และการศึกษาดตามอัธยาศัยรวมทั้งสำหรับการจัดการเรียนการสอนทุกกลุ่ม เช่น การศึกษาพิเศษ เป็นต้น โดยมีมาตรฐานการเรียนรู้เป็นข้อกำหนดคุณภาพของผู้เรียน สถานศึกษาต้องนำสาระและมาตรฐานการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรไปจัดทำหลักสูตรสถานศึกษา ในส่วนที่

เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่นและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ให้ผู้เรียนเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคมซึ่งกรมวิชาการ (2544 : 4) ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 ที่มุ่งพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุขและมีความเป็นไทย มีศักยภาพในการศึกษาต่อและประกอบอาชีพ โดยกำหนดคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่จะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน ดังนี้

1. เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมอันพึงประสงค์
2. มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียนและรักการ กั้นคว้า
3. มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิชาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิด วิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์
4. มีทักษะกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิดการ สร้างปัญญา และทักษะในการดำเนินชีวิต
5. รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี
6. มีประสิทธิภาพในการผลิตและบริการ มีค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าเป็นผู้บริโภค
7. เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทย ภูมิใจในความเป็นไทย เป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
8. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม
9. รักประเทศชาติและท้องถิ่น มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามให้สังคม

จากแนวคิดเกี่ยวกับจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาดมพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติพุทธศักราช 2542 และจุดมุ่งหมายของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 สามารถนำมาประยุกต์ใช้เป็นจุดมุ่งหมายของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียน การสอนพอสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนต้องเป็น ไปเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีลักษณะที่พึงประสงค์ คือ เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา มีความภาคภูมิใจในความเป็นไทย มีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น เห็นคุณค่าของ ภูมิปัญญาท้องถิ่น และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุข

2.6 เนื้อหาของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ส่วนนี้เป็นการนำเสนอเนื้อหาของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้จัดการเรียนการสอน ซึ่งเนื้อหาหรือขอบข่ายนี้มีทั้งนักวิชาการและหน่วยงานทางการศึกษาได้กำหนดไว้หลากหลายพอสรุปได้ดังนี้

วิชิต นันทสุวรรณ. (2528 : 7) ได้สรุปขอบข่ายหรือเนื้อหาของภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ว่ามี 2 ประเภท ดังนี้

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จากการใช้ชีวิตในธรรมชาติ คือ การอธิบาย ปราบกฎการณ์ ธรรมชาติ ความสัมพันธ์ระหว่างชีวิตกับธรรมชาติ โดยปรากฏออกมาในลักษณะของกฎเกณฑ์ที่เป็นข้อปฏิบัติและข้อห้ามที่มีให้ปฏิบัติ เช่น ความเชื่อธรรมชาติต่าง ๆ เรื่องของผีที่ทำให้เกิดภาวะสมดุลของการอยู่ร่วมกันระหว่างคนกับธรรมชาติ เช่น ระบบเหมือง ผาย ผีน้ำ ผีนา เป็นต้น

2. ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้จากประสบการณ์การอยู่ร่วมกันเป็นรูปแบบ กฎเกณฑ์ของสังคมที่บอกว่าการปฏิบัติที่ดีหรือไม่ดีอย่างไร โดยมีระบบความสัมพันธ์ การอยู่ร่วมกันอย่างสันติเป็นหลัก มีความเข้าใจ নিজของชีวิตเป็นแกนสูงสุด รูปธรรมที่แสดงออก คือ ความเชื่อเรื่องบรรพบุรุษ เช่น ปู่-ย่า ตา-ยาย ผีพ่อแม่ และพิธีกรรมต่าง ๆ เป็นต้น

ธวัช ปุณโณทก. (2531 : 39 - 57) ได้จำแนกประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นตามลักษณะการดำเนินชีวิตไว้ 2 ประเภท ดังนี้

1. คติ ความเชื่อ เป็นความรู้เกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมที่ทุกคน ยอมรับและถือปฏิบัติต่อกันมา

2. ประสบการณ์ในการประกอบอาชีพและการศึกษาเล่าเรียน คือ ความรู้ที่ได้รับจากประสบการณ์และการเรียนรู้ในการประกอบอาชีพ เช่น การที่ชาวบ้านรู้จักวิธีทำนา เป็นต้น

สามารถ จันทร์สุรย์ (2533 ข : 21) ได้อธิบายภูมิปัญญาชาวบ้านใน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะที่เป็นนามธรรม และลักษณะที่เป็นรูปธรรม

1. ภูมิปัญญาในลักษณะที่เป็นนามธรรม เป็นโลกทัศน์ ชีวิตทัศน์ เป็นปรัชญาในการดำเนินชีวิต เป็นเรื่องเกี่ยวกับการเกิด แก่ เจ็บ ตาย คุณค่าและความหมายของทุกสิ่งในชีวิตแต่ละวัน

2. ภูมิปัญญาในลักษณะที่เป็นรูปธรรม เป็นเรื่องเฉพาะด้าน เช่น การทำนาทำกิน การเกษตร หัตถกรรม ศิลปะ ดนตรี และอื่น ๆ

เอกวิทย์ ณ ถลาง และคณะ (2539 : 9) วิจัยเรื่องภูมิปัญญาและกระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทยในโครงการกิดติเมธี สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ได้กำหนดหัวข้อในการวิจัยภูมิปัญญา 4 ลักษณะ คือ

1. ความเชื่อ โลกทัศน์ที่บ่งบอกความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติ เห็นธรรมชาติ และระหว่างมนุษย์ด้วยกัน
 2. วิธีการดำรงชีวิต การแก้ปัญหา และการปรับตัวกับสิ่งแวดล้อมและกระแสการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม
 3. ศิลปหัตถกรรม ประดิษฐ์กรรม ในรูปเครื่องมือ ของใช้ ศิลปวัตถุ ที่มีแรงบันดาลใจจากสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมตามพื้นที่ภูมิที่หลากหลายระหว่างภูมิภาค
 4. กระบวนการและพฤติกรรมการเรียนรู้ การถ่ายทอดภูมิปัญญา ประสบการณ์ การให้การศึกษาอบรมและการแก้ปัญหาตามพื้นฐานวัฒนธรรมและปรัชญาของชาวบ้าน
- ภูมิปัญญาทั้ง 4 กลุ่ม ปรากฏให้เห็นในเรื่องของการประกอบอาชีพ ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ ที่ถ่ายทอดให้แก่เยาวชนรุ่นหลัง
- สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2539 : 35) ได้กำหนดสาขาย่อยของ ภูมิปัญญาชาวบ้านหรือภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่ทำการคัดเลือกและเชิดชูเกียรติผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม 5 สาขา ดังนี้
1. ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการเกษตร เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต (เช่น การแก้ไขโรคและแมลง) และรู้จักปรับใช้เทคโนโลยี ฯลฯ
 2. ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านสิ่งแวดล้อม เช่น การอนุรักษ์ป่าไม้ต้นน้ำลำธาร การรักษา การถ่ายทอดความรู้ดั้งเดิมเพื่ออนุรักษ์ เช่น การเคารพแม่น้ำ แผ่นดิน พิษพันธ์ัญญาหาร และโบราณสถาน โบราณวัตถุ ฯลฯ
 3. ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการจัดการ สวัสดิการและธุรกิจชุมชน ได้แก่ กองทุนต่าง ๆ ในชุมชน เช่น สหบาลข้าว (ธนาคารข้าว) สหกรณ์ร้านค้า กลุ่มสัจจะออมทรัพย์ ฯลฯ และกลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเยาวชน ฯลฯ
 4. ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการรักษาโรคและการป้องกัน เช่น หมอพื้นบ้าน หมอธรรม และผู้รอบรู้เรื่องสมุนไพร
 5. ภูมิปัญญาชาวบ้านด้านการผลิตและการบริโภค เช่น การแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร ให้สามารถบริโภคได้โดยตรง ได้แก่ การใช้เครื่องมือ และครกตำข้าว การรู้จักประยุกต์เทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้แปรรูปผลิตผลเพื่อชะลอการนำเข้าสู่ตลาด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 : 24-25) ได้กำหนดขอบข่ายของ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนรู้และส่งเสริมต่อไป 10 สาขา ดังนี้

1. สาขาเกษตรกรรม หมายถึง ความสามารถในการผสมผสานองค์ความรู้ ทักษะ และเทคนิคด้านการเกษตรกับเทคโนโลยี โดยการพัฒนาบนพื้นฐานคุณค่าดั้งเดิม ซึ่งคนสามารถพึ่งพาตนเองในสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ เช่น การทำการเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ไขปัญหาการเกษตรด้านการตลาด การแก้ปัญหาด้านการผลิต (เช่น การแก้ไขโรคและแมลง) และการรู้จักปรับใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับการเกษตร เป็นต้น
2. สาขาอุตสาหกรรมและหัตถกรรม (ด้านการผลิตและการบริโภค) หมายถึงการ รู้จักประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ในการแปรรูปผลผลิต เพื่อชะลอการนำเข้าตลาด เพื่อแก้ปัญหาด้านการบริโภคอย่างปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม อันเป็นกระบวนการให้ชุมชน ท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจได้ ตลอดทั้งการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตทางหัตถกรรม เช่น การรวมกลุ่มของกลุ่มโรงงานอาหารา กลุ่มโรงสี กลุ่มหัตถกรรม เป็นต้น
3. สาขาแพทย์แผนไทย หมายถึง ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน โดยเน้นให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองทางสุขภาพและอนามัยได้
4. สาขาการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม หมายถึง ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งการอนุรักษ์ พัฒนาและใช้ประโยชน์จากคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน
5. สาขากองทุนและธุรกิจชุมชน หมายถึง ความสามารถในการวางแผนด้านการสะสมและบริหารกองทุน และธุรกิจชุมชน ทั้งที่เป็นเงินตราและโภคทรัพย์เพื่อเสริมชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน
6. สาขาสวัสดิการ หมายถึง ความสามารถในการจัดสวัสดิการในการประกันคุณภาพชีวิตของคนให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม
7. สาขาศิลปกรรม หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลงานทางด้านศิลปะสาขาต่าง ๆ เช่น จิตรกรรม ประติมากรรม วรรณกรรม หัตถศิลป์ กวีศิลป์ เป็นต้น
8. สาขาการจัดการ หมายถึง ความสามารถในการบริหารจัดการดำเนินงานด้านต่าง ๆ ทั้งขององค์การชุมชน องค์การทางศาสนา องค์การทางการศึกษาตลอดทั้งองค์การทางสังคมอื่น ๆ ในสังคมไทย เช่น การจัดองค์กรของกลุ่มแม่บ้าน ระบบผู้เฒ่าผู้แก่ในชุมชน การจัดการศาสนสถาน การจัดการเรียนการสอนตลอดทั้งการจัดการเรียนการสอน เป็นต้น กรณีของการจัดการเรียนการสอน การเรียนรู้ นับได้ว่าเป็นภูมิปัญญาสาขาการจัดการที่มีความสำคัญ เพราะการจัดการเรียนการสอนเรียนรู้ที่ดี หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ พัฒนาและถ่ายทอดความรู้ภูมิปัญญาไทยที่มีประสิทธิผล

9. สาขาภาษาและวรรณกรรม หมายถึง ความสามารถผลิตผลงานเกี่ยวกับด้านภาษา ทั้งภาษาถิ่น ภาษาโบราณ ภาษาไทยและการใช้ภาษา ตลอดทั้งวรรณกรรมทุกประเภท

10. สาขาศาสนาและประเพณี หมายถึง ความสามารถประยุกต์ และปรับใช้หลักธรรม คำสอนทางศาสนา ความเชื่อและประเพณีดั้งเดิมที่มีคุณค่าให้เหมาะสมต่อการประพฤติปฏิบัติ

จากแนวคิดของนักวิชาการและหน่วยงานต่างๆ เกี่ยวกับการกำหนดเนื้อหาของภูมิปัญญาท้องถิ่นข้างต้น พบว่า มีการกำหนดขอบข่ายและเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นอย่างหลากหลาย ขึ้นอยู่กับเกณฑ์ของหน่วยงาน องค์กรและนักวิชาการแต่ละท่านนำมากำหนดแต่มีส่วนที่สอดคล้องกัน คือ มีสาระความรู้หรือเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับคติ ความคิด ความเชื่อ หลักการที่เป็นพื้นฐานขององค์ความรู้ที่เกิดจากการสั่งสอน ศิลปวัฒนธรรม และขนบธรรมเนียมประเพณีที่เป็นแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา และการประกอบอาชีพในท้องถิ่นที่ยึดหลักการหึงตนเอง ซึ่งได้รับการพัฒนาให้เหมาะสมกับกาลสมัย รวมทั้งแนวความคิดหลักปฏิบัติ และเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ชาวบ้านนำมาคิดแปลงใช้ในชุมชนอย่างเหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความเป็นอยู่ ดังนั้น เนื้อหาของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน คือ

1. ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ
2. ด้านศิลปะ
3. ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี
4. ด้านการประกอบอาชีพ
5. ด้านเทคโนโลยีชาวบ้าน

2.7 กระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ส่วนนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวข้องและสามารถนำมาประยุกต์เป็นกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.7.1 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 (2542 : 7-8) มาตรา 24 กำหนดว่า การจัดกระบวนการเรียนรู้ ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการดังต่อไปนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียน เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติจริงให้ทำได้ ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานบูรณาการความรู้ด้านต่างๆอย่าง ได้สัดส่วน สมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกกลุ่มวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและ อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็น ส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียน การสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่ายเพื่อร่วมมือกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543 : 9) อธิบายไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้ ต้องจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมสอดคล้องกับความสนใจ ความถนัด และความแตกต่างของผู้เรียน ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และประยุกต์ใช้เพื่อป้องกันและแก้ไข ปัญหา ผู้เรียนเรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่านและ เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง ผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อม สื่อการเรียน อำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของ กระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชน มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่

นอกจากนี้ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนรู้ นักการศึกษา นักคิด ครูอาจารย์ ผู้บริหาร ผู้เรียน และทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอน ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะ กระบวนการเรียนรู้ตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 สรุปเป็นสาระสำคัญได้ ว่า ลักษณะกระบวนการเรียนรู้ที่พึงประสงค์ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 คือ กระบวนการทางปัญญาที่พัฒนาบุคคลอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สามารถเรียนรู้ได้ทุกเวลาทุกสถานที่ เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่มีความสุข บูรณาการเนื้อหาสาระตามความเหมาะสมของระดับการศึกษา เพื่อให้ผู้เรียนได้มีความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม สาระการเรียนรู้ สอดคล้องกับความสนใจของผู้เรียน ทันสมัย เน้นกระบวนการคิดและการปฏิบัติจริง ได้เรียนรู้ ตามสภาพจริง สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างไกล เป็นกระบวนการที่มีทางเลือกและมี แหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย น่าสนใจ เป็นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยมีผู้เรียน ครู และผู้มี

ส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายร่วมจัดบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนรู้และมุ่งประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี คนเก่ง และมีความสุข

2.7.2 แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2535 ก : 19) กล่าวไว้ว่า กระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุด หมายถึง การกำหนดจุดมุ่งหมาย สาระ กิจกรรม แหล่งเรียนรู้ สื่อการเรียน และการวัดผลประเมินผลที่มุ่งพัฒนา “คน” และ “ชีวิต” ให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้เต็มตามความสามารถ สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความต้องการของผู้เรียน กิจกรรม การเรียนต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ช่วยส่งเสริมให้ผู้เรียนได้สัมผัสและสัมพันธ์กับ สิ่งแวดล้อมทั้งที่เป็นมนุษย์ ธรรมชาติ และเทคโนโลยี ผู้เรียนได้ค้นคว้า ทดลอง ฝึกปฏิบัติ แลกเปลี่ยนเรียนรู้จนค้นพบสาระสำคัญของบทเรียน ได้ฝึกวิคิดวิเคราะห์ สร้างสรรค์จินตนาการ และสามารถแสดงออกได้ชัดเจนมีเหตุผล ครุมีบทบาทปลูกเร้าและเสริมแรงศิษย์ในทุกกิจกรรมให้ค้นพบคำตอบและแก้ปัญหาด้วยตนเอง รวมทั้งการทำงานเป็นกลุ่มจัดกิจกรรมปลูกฝังคุณธรรม ความมีวินัย รับผิดชอบในการทำงาน ผู้เรียนมีโอกาสฝึกการประเมินและปรับปรุงตนเอง ขอมรับ ผู้อื่น สร้างจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองและเป็นพลโลก การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลา เกิดขึ้นในหลายระดับ ทั้งในตัวผู้เรียน ในห้องเรียนและนอกห้องเรียนที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ระดับผู้เรียน เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการกำหนดจุดมุ่งหมาย กิจกรรมและวิธีการเรียนรู้ ได้คิดเอง ปฏิบัติเอง รวมทั้งร่วมประเมินผลการพัฒนาการเรียนรู้ตามศักยภาพ ความต้องการ ความสนใจและความถนัดของแต่ละคน

กรมวิชาการ (2544 : 5-6) กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หรือ การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้จัดหรือดำเนินการให้ สอดคล้องกับผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสามารถทางปัญญา เรียนรู้โดยการบูรณาการคุณธรรม ค่านิยมอันพึงประสงค์ ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง ได้พัฒนากระบวนการคิด วิเคราะห์ ศึกษา ค้นคว้า ทดลองและแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความถนัด ความสนใจด้วยวิธีการ กระบวนการและแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงทั้งในและนอกห้องเรียน มีการวัดผล ประเมินผลตามสภาพจริง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้มาตรฐานตามที่หลักสูตรกำหนด

ทิศนา ขัมมณี (2545 : 1-3) ให้ความหมายของกระบวนการเรียนรู้ (Learning process) ว่า หมายถึง การดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนหรือการใช้วิธีการต่าง ๆ ที่ช่วยให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ และกระบวนการเรียนรู้จะเกิดขึ้นลอย ๆ ไม่ได้ จำเป็นต้องมีสาระการเรียนรู้ควบคู่กันไป ดังนั้น กระบวนการเรียนรู้หรือวิธีการเรียนรู้กับสาระการเรียนรู้จึงควบคู่ไปด้วยกันเสมอ เมื่อผู้เรียนใช้

กระบวนการเรียนรู้หรือวิธีการเรียนรู้ในการเรียนรู้เนื้อหาสาระต่าง ๆ แล้ว ผลที่ตามมาก็คือ ผู้เรียนเกิดความเข้าใจหรือไม่เข้าใจในสิ่งที่เรียน

จากแนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การจัดการกระบวนการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น จะต้องเป็นไปเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างเต็มศักยภาพ มีทักษะในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย สามารถนำวิธีการเรียนรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้และทุกฝ่ายต้องมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้

2.8 วิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

ในส่วนนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา ค้นคว้าแนวการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และวิธีการ แนวทาง รวมทั้งวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นของหน่วยงานทางการศึกษาและนักวิชาการต่าง ๆ แล้วนำมาบูรณาการและประยุกต์ใช้เป็นวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในการวิจัยครั้งนี้ โดยมีรายละเอียดต่อไปนี้

สาระสำคัญเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้ปรากฏอยู่ในหมวด 4 แนวการจัดการเรียน การสอน ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2542 : 14-17) อธิบายไว้ดังนี้

มาตรา 23 เป็นเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนทั้ง 3 รูปแบบ คือ การศึกษาในระบบ นอกกระบบและการเรียนตามอัธยาศัยที่เน้นเนื้อหาสาระและทิศทางของหลักสูตร เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และการบูรณาการ ตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาเพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลป วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา

มาตรา 27 เป็นการกำหนดแนวทางการจัดทำหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดผู้รับผิดชอบในการจัดทำ 2 ระดับ คือ 1) ระดับชาติ ให้คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กำหนดหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อความเป็นไทย ความเป็นพลเมืองดีของชาติ การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ การศึกษาคือ 2) ระดับท้องถิ่นให้สถานศึกษาจัดทำสาระของหลักสูตรเสริมจากหลักสูตรแกนกลาง ในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาในชุมชนและสังคม ภูมิปัญญาท้องถิ่น คุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อเป็นสมาชิกที่ดีของครอบครัว ชุมชนและประเทศชาติ รวมทั้งจัดทำหลักสูตรเลือกให้ เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน

มาตรา 29 สถานศึกษาต้องร่วมกับทุกส่วนในชุมชน ส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยจัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชนรวมทั้งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์การพัฒนาชุมชนอื่น เพื่อให้ชุมชนมีการจัดการเรียนการสอนอบรม มีการแสวงหาความรู้ ข้อมูลข่าวสาร และรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญา และวิทยาการต่าง ๆ เพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ...

จากสาระสำคัญของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า ในการจัดการเรียนการสอนจะต้องจัดให้ผู้เรียนมีความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา โดยกำหนดให้สถานศึกษาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นในส่วนเกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและตามความต้องการของผู้เรียน รวมทั้งให้สถานศึกษาร่วมกับบุคคล องค์กร สถาบันต่าง ๆ จัดกระบวนการเรียนรู้ภายในชุมชน โดยรู้จักเลือกสรรภูมิปัญญาเพื่อพัฒนาชุมชนให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการ...

กรมวิชาการ (2539 ก : 16) ได้เสนอวิธีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนี้

1. ควรมีการวางแผนร่วมกันระหว่างครูผู้สอนและปราชญ์ท้องถิ่น
2. เน้นการศึกษา วิเคราะห์ ทำความเข้าใจวิธีคิดและความคิดของภูมิปัญญาท้องถิ่น
3. นำกระบวนการ หรือความคิด แนวปฏิบัติของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดเป็นกระบวนการเรียนการสอน

การเรียนการสอน

4. เสริมสร้างกระบวนการคิดที่เป็นระบบ เป็นวิทยาศาสตร์
5. ฝึกให้ผู้เรียนคิดหลายด้าน หลายมุม คิดอย่างอิสระแล้วสรุปเป็นความรู้และประสบการณ์ที่จะนำไปใช้ในการดำรงชีวิต

6. ผสมผสานระหว่างความรู้สากลกับความรู้ท้องถิ่น
7. เน้นกระบวนการมากกว่าผลผลิต

8. ครูผู้สอนหรือปราชญ์ท้องถิ่นเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน

ส่วนแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนั้น ได้เสนอไว้ 4 แนวทาง คือ

1. ครูผู้สอนเป็นผู้ควบคุมหลักสูตร โดยพิจารณานำหลักสูตรไปใช้ให้สอดคล้องกับกลุ่มประสบการณ์ตามหลักสูตรแม่บทโดยใช้ระยะเวลาจำนวนคาบเรียนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอนของกลุ่มประสบการณ์นั้น ๆ

2. เน้นให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติจริง
3. นำบุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมให้ความรู้กับนักเรียน

4. สอดแทรกคุณธรรม ค่านิยมต่าง ๆ ที่ปรากฏตามเนื้อหาของหลักสูตรให้กับผู้เรียน

นอกจากนี้ กรมวิชาการ (2539 ข : 39) ยังกล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักสูตรที่พึงประสงค์ในการประชุมสัมมนาเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับหลักสูตรที่พึงประสงค์ได้กำหนดแนวทางการนำหลักสูตรไปใช้ให้สอดคล้องกับท้องถิ่น ตลอดจนการจัดการเรียนการสอนมีความผสมผสานกับชุมชนได้ในระดับหนึ่ง โดยเสนอให้โรงเรียนควรมีแนวทางการปฏิบัติ สรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนจะต้องทำใจให้กว้างและยอมรับฟังความคิดเห็นของชุมชนเพื่อเป็นพื้นฐานในการจัดการเรียนการสอน

2. กิจกรรมที่โรงเรียนมอบหมายให้นักเรียนทำจะต้องสอดคล้องกับแผนการผลิตของชุมชน

3. ผู้ปกครอง ครู และชุมชนจะต้องร่วมมือและประสานใจกัน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างโรงเรียนกับชุมชน จะช่วยทำให้มองเห็นภาพของหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่นชัดเจนขึ้น

4. จัดให้มีเครือข่ายในแต่ละภาค แต่ละกลุ่มในการแสวงหาการเรียนรู้อะไรร่วมกัน มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ารับผิดชอบการดำเนินงานของตนและแก้ปัญหาาร่วมกัน

5. ควรมีการจัดทำแผนการสอนที่สอดคล้องกับเรื่องของท้องถิ่น

ระหว่างบุคลากรในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบโรงเรียนนั้น บางท้องถิ่นการประสานสัมพันธ์ในโรงเรียนและชุมชนยังไม่ชัดเจนนัก ดังนั้นบทบาทครูผู้สอนควรมีการปรับเปลี่ยน ดังนี้

1. จากชุมชนทั้งจากการสังเกต และสอบถามชาวบ้านผู้รู้ในท้องถิ่นตลอดจนควรนำสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวผู้เรียนหรือสิ่งที่เป็นปัญหาของชุมชนกำหนดไว้ในหลักสูตรเพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนการสอน

2. ครูจะต้องศึกษาศาสตร์ชาวบ้าน ปรากฏชาวบ้านพร้อมทั้งศึกษาวิธีการดึงเอาสิ่งที่เป็นศาสตร์ส เกลเข้าผสมผสานกับความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น

3. ครูควรรหาโอกาสเพิ่มเติมความรู้ และศึกษาวิธีการต่าง ๆ จากการไปเยี่ยมโรงเรียนอื่นเพื่อนำมาเป็นแนวทางในการพัฒนาตนและพัฒนาโรงเรียนให้ดีขึ้น

4. ในการจัดการเรียนการสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งเป็นการเฉพาะ ครูควรดึงศักยภาพภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามาร่วมเป็นวิทยากร หรือเป็นที่ปรึกษา ควรระดมบุคลากร คณะบุคคลที่เข้าใจ

ในการศึกษา เช่น พระสงฆ์ องค์กรท้องถิ่น วิทยากรท้องถิ่น ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนเท่าที่จะทำได้

5. ครูควรจัดให้มีกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่หลากหลาย ไม่ควรยึดแต่หนังสือเรียนเท่านั้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2541 : 184) ได้เสนอวิธีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าสู่ระบบการศึกษาและสามารถจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นรูปธรรม ไว้ดังนี้

1. จัดให้มีระเบียบ / ข้อบังคับว่าด้วยการใช้หลักสูตรท้องถิ่นในสถานศึกษาโดยให้หลักสูตรนี้มีสถานภาพเท่าเทียมกับการจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตร เช่น การจัดแบ่งกลุ่มประสบการณ์ (กลุ่มวิถีชีวิตและกลุ่มภูมิปัญญาไทย ฯลฯ) การกำหนดวัตถุประสงค์และการประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น

2. กำหนดให้หลักสูตรท้องถิ่นมีเนื้อหาและกระบวนการเรียนรู้บนพื้นฐานของภูมิปัญญาไทยในสัดส่วนที่สมดุลกับภูมิปัญญาสากล

3. ให้โรงเรียนและชุมชนร่วมกันจัดทำแผนแม่บทเกี่ยวกับการเรียนการสอน พื้นฐานภูมิปัญญาไทยและนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกันรวมทั้งการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมและชุมชน

4. จัดให้มีระเบียบ / ข้อบังคับที่เปิด โอกาสให้ผู้ทรงภูมิปัญญาในชุมชนเข้ามาดำรงตำแหน่งครูภูมิปัญญา ทั้งนี้ให้เกิดริและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกับครูในระบบราชการ

5. จัดให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ของชุมชน โดยมีฝ่ายส่งเสริมภูมิปัญญาไทยเป็นผู้รับผิดชอบและประสานงานกับเครือข่ายภูมิปัญญาไทย

รัตนะ บัวสนธ์.(2533 : 47) ได้เสนอแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนไว้ดังนี้

1. ครูเป็นผู้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเป็นตัวแทนของเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการกำหนดเป็นหลักสูตรท้องถิ่นแล้ว

2. เจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน การถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งทำหน้าที่ประเมินผลการเรียนของนักเรียน ครูเป็นผู้ดูแลสนับสนุนอยู่วงนอกเท่านั้น ทั้งนี้ต้องพิจารณาเงื่อนไข ความเหมาะสมในเรื่องของเวลาและความสะดวกของเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่น

จากวิธีการและแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งวิธีการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตรท้องถิ่นที่กล่าวมาข้างต้น พบว่า มีลักษณะที่สอดคล้องกัน คือ เน้นให้บุคคลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้มีโอกาสถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ โดยเลือกสรรภูมิปัญญาและวิทยากรต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและ

ความต้องการของชุมชนรวมทั้งจัดเป็นองค์ความรู้สอดแทรกในสาขาวิชาต่าง ๆ โดยให้สถานศึกษาจัดทำในลักษณะหลักสูตรท้องถิ่น และให้เป็นไปตามความต้องการของผู้เรียน นอกจากนี้ ยังมุ่งเน้นให้มีการนำแหล่งความรู้ที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อที่จะสามารถจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพการดำเนินชีวิตภายในท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งสามารถนำมาบูรณาการเป็นแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน พอสรุปได้ดังนี้

1. โรงเรียนวางแผนการนำภูมิปัญญาในท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
2. โรงเรียนกำหนดจุดมุ่งหมายในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
3. โรงเรียนกำหนดเนื้อหาสาระของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน
4. โรงเรียนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งรูปแบบการสอน

ในชั้นเรียนหรือส่งนักเรียนไปฝึกปฏิบัติงานกับเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นครั้งคราวหรือโดยการถ่ายทอดความรู้จากเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นผ่านครูผู้สอน โดยจัดหาสื่อการเรียนการสอนให้เพียงพอกับความต้องการ

5. โรงเรียนติดตามสนับสนุนการดำเนินงาน และมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้เรียนเพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน

3. สภาพของทั่วไปของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

3.1 สภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตั้งอยู่บริเวณที่ราบลุ่มภาคกลางของประเทศไทย ระหว่างเส้นละติจูด 14 องศาเหนือ ลองจิจูด 101 องศาตะวันออก อยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลโดยเฉลี่ยประมาณ 3.50 เมตร อยู่ห่างทิศเหนือของกรุงเทพฯ ระยะทางห่างจากกรุงเทพฯ โดยทางรถยนต์ประมาณ 75 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 2,547,616 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้ ทิศเหนือเขตอำเภอบ้านแพรกและอำเภอมหาสาร ติดต่อกับจังหวัดอ่างทองและจังหวัดลพบุรี ทิศใต้เขตอำเภอลาดบัวหลวง อำเภอบางไทรและอำเภอบางปะอิน ติดต่อกับจังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี และจังหวัดปทุมธานี ทิศตะวันออกเขตอำเภอท่าเรือ อำเภอภาชี อำเภอกุทัยและอำเภอวังน้อย ติดต่อกับจังหวัดสระบุรี ทิศตะวันตกเขตอำเภอดักไถ่ อำเภอบางซ้าย ติดต่อกับจังหวัดสุพรรณบุรี ลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึง ส่วนใหญ่เป็นทุ่งนา ไม่มีภูเขา มีแม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำป่าสัก แม่น้ำลพบุรีและแม่น้ำน้อยไหลผ่านเมื่อถึงฤดูน้ำหลาก น้ำในแม่น้ำล้าคลองจะมีระดับสูงขึ้น และปกคลุมทั่วไปบริเวณพื้นที่ของจังหวัด ลักษณะภูมิอากาศมี 3 ฤดู คือ ฤดูฝน ฤดูหนาว

เทคโนโลยีทันสมัย ตามความต้องการของตลาด มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ปลาร้ากระป๋อง ผลิตภัณฑ์ของนางกิมซอ วงษ์เพชร ได้รับรางวัลจำนวนมาก เช่น ได้รับรางวัลที่ 1 การประกวดผลิตภัณฑ์ทางประมงประเภทปลาร้าปลาช่อน จากศูนย์ศิลปาชีพบางไทร ได้รับเครื่องหมาย เชิดชูเกียรติผู้มีผลงานดีเด่นทางด้านวัฒนธรรม สาขานักภูมิปัญญาชาวบ้านจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปัจจุบันอยู่บ้านที่ตำบลลาดชิด อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นายประสิทธิ์ เฟื่องอารมณ์ เป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งโรงงานทำดอกไม้ประดิษฐ์จากกระดาษสาจำหน่ายทั้งในและนอกประเทศ ปัจจุบันอยู่ที่ตำบลท่าหลวง อำเภอท่าเรือ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

นอกจากนี้ยังมีบุคคลที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่รวมตัวกันจัดตั้งเป็นกลุ่มอาชีพ เช่น การทำมีดอรัญญิกการทำเครื่องมุก ขนมกระชายสารท (อำเภอนครหลวง) เครื่องปั้นดินเผา (คลองสระบัว) การแกะสลักไม้ (ตำบลบ้านใหม่ อำเภอพระนครศรีอยุธยา) การสานปลาตะเพียนโบราณ (ตำบลหัวแหลม พระนครศรีอยุธยา) การปรุงบ้านทรงไทย (อำเภอบางปะหัน) การสานพัด (อำเภอบ้านแพรก) ซึ่งโรงเรียนสามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ตามศักยภาพและบริบทของท้องถิ่น

จากข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งรวบรวมจากโรงเรียนในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อจัดทำเป็นทำเนียบภูมิปัญญาท้องถิ่นพบว่า มีองค์ความรู้และหรือบุคคลที่สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น กระจายอยู่ทั้ง 16 อำเภอ มีจำนวนถึง 890 คน (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา, นปป. : 8) สรุปรวมเป็นด้านได้ 5 ด้าน ดังนี้

1. ด้านคติ ความเชื่อ ความคิด ได้แก่ ความเชื่อเพื่อการดำเนินชีวิตอย่างสงบสุข คือความเชื่อความวิถียุทธ เช่น การทำบุญตักบาตรในวันสำคัญทางศาสนา การเทศน์มหาชาติ การทอดผ้าป่า ทอดกฐิน เป็นต้น
2. ด้านศิลปะ ได้แก่ การละเล่นพื้นบ้าน เช่น ลิเก ลำตัด เพลงเรือ ศิลปะการวาดภาพหรือจิตรกรรมฝาผนัง ศิลปะการดนตรีไทย
3. ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ได้แก่ การทำบุญเข้าพรรษา วันครูชไทย วันสารทไทย วันสงกรานต์ วันขึ้นปีใหม่ ประเพณีหึ่งกระจาดวัดพนัญเชิง เป็นต้น
4. ด้านการประกอบอาชีพ ได้แก่ การทำมีดอรัญญิก การทำเครื่องจักสาน การทำเครื่องประดับมุก การแกะสลัก การทำหัวโขน การทำเครื่องปั้นดินเผา การปรุงบ้านทรงไทย เป็นต้น
5. ด้านเทคโนโลยีชาวบ้าน ได้แก่ การหล่อพระพุทธรูป การหล่อของใช้ และของประดับจากโลหะ การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น

3.3 สภาพการจัดการศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา (2544 : 22) กล่าวว่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จัดการศึกษาตามแนวของการศึกษาแห่งชาติซึ่งกำหนดโครงสร้างของการศึกษาสายสามัญแบบ 6 : 3 : 3 กล่าวคือ ระดับประถมศึกษา 6 ปี มัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี และมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี นอกจากนี้ยังมีระดับก่อนประถมศึกษาและอุดมศึกษา ซึ่งกำหนดระยะเวลาเรียนตามความเหมาะสมของหลักสูตร และมีปริมาณการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้แก่ประชาชน หรือผู้ที่พลาดโอกาสทางการศึกษาในระบบอีกจำนวนหนึ่ง ซึ่งมีรูปแบบและระดับดังนี้

1. ระดับก่อนประถมศึกษา จัดบริการแก่เด็กในกลุ่มอายุ 3 – 5 ปี เพื่อเตรียมความพร้อมก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา
2. ระดับประถมศึกษา เป็นการศึกษาลากบังคับที่จัดให้แก่เยาวชนทุกคนที่ครบเกณฑ์อายุ 7 – 14 ปี เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานที่จำเป็นเพียงพอแก่การดำรงชีวิต และนอกจากนี้สถานศึกษาแห่งใดพร้อมที่จะทำการเปิดการเรียนการสอนในระดับการขยายโอกาสทางการศึกษา ออกอีก 3 ปี โดยเปิดการสอนตั้งแต่ระดับก่อนประถมศึกษา ประถมศึกษา และขยายโอกาสทางการศึกษา โดยเน้นวิชาชีพของท้องถิ่น

ซึ่งโรงเรียนประถมศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีจำนวน 390 โรงเรียน แบ่งขนาดตามจำนวนนักเรียนได้ 3 ขนาด (สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา. 2545 : 12) คือ

ขนาดเล็ก	มีนักเรียนต่ำกว่า	120 คน
ขนาดกลาง	มีนักเรียนตั้งแต่	121 – 300 คน
ขนาดใหญ่	มีนักเรียนตั้งแต่	301 คน ขึ้นไป

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการที่ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ทั้งในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา ซึ่งมีทั้งการศึกษาเกี่ยวกับการสำรวจความคิดเห็นด้าน การใช้หลักสูตรภูมิปัญญาท้องถิ่น การพัฒนาหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาในรายวิชาต่าง ๆ และการศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินงานเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอน รวมทั้งการศึกษาคำชี้แจงแหล่งทรัพยากรใน ท้องถิ่นในการจัดการเรียนการสอน ทั้งของหน่วยงานทางการศึกษาและของนักวิชาการ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ทัศนีย์ เบญจสิลารักษ์ (2533 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง การใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในงานวิชาการในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาการใช้และปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นโดยใช้แบบสอบถาม สอบถามความคิดเห็นจากผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ จำนวน 106 คน หัวหน้าหมวดวิชาทุกวิชา จำนวน 954 คน ผลการวิจัยพบว่า ทรัพยากรที่ใช้ได้แก่ ทรัพยากรบุคคล ทรัพยากรวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติ และทรัพยากรสังคม ในชุมชน ได้แก่ วัฒนธรรม ประเพณี ลักษณะการใช้ได้แก่ การขอคำแนะนำ การเชิญเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ มอบหมายให้นักเรียนศึกษาค้นคว้านอกสถานที่และสังเกตการณ์ ปัญหาที่พบคือ จำนวนบุคลากรมีน้อย อยู่ไกล ไม่สะดวก ไม่ปลอดภัย ไม่เพียงพอ ขาดการอนุรักษ์

อังกุล สมคะเนย์ (2534 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตรในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุบลราชธานี โดยส่งแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้างไปยังศึกษานิเทศก์ สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด / อำเภอและกิ่งอำเภอ จำนวน 25 คน ผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 308 คน ครูวิชาการโรงเรียนจำนวน 308 คน ผลการวิจัยพบว่า ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการโรงเรียนเห็นด้วยและได้นำภูมิปัญญาชาวบ้านเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของท้องถิ่นมาใช้ในลักษณะการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน หรือกิจกรรมเสริมด้วยวิธีการเชิญเจ้าของภูมิปัญญาชาวบ้านที่เป็นช่างฝีมือหรือช่างเทคนิคชาวบ้านมีส่วนร่วม ซึ่งศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการโรงเรียนมีปัญหาเกี่ยวกับงบประมาณสนับสนุนไม่เพียงพอ ไม่ได้รับการสนับสนุนในด้านนโยบาย การนิเทศติดตามผล ตลอดจนไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาชาวบ้าน

สมพิศ วงษ์แหยม (2535 : บทคัดย่อ) วิจัยสภาพและปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ในการพัฒนาหลักสูตรของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดพระนครศรีอยุธยา เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการใช้ทรัพยากรท้องถิ่นในการพัฒนาหลักสูตร โดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และแบบศึกษาเอกสารกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นศึกษานิเทศก์จังหวัด ศึกษานิเทศก์อำเภอที่ทำหน้าที่หัวหน้างานพัฒนางานวิชาการ ผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้าครูวิชาการ ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาหลักสูตรที่ทำมีวิธีการดังนี้ การปรับกิจกรรมการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเสริม การปรับหรือเพิ่มเติมรายละเอียดเนื้อหา การจัดทำเนื้อหาวิชาใหม่ การพัฒนาสื่อการเรียนการสอน โดยใช้วิธีปรับกิจกรรมการเรียนการสอนและกิจกรรมเสริมมากที่สุด ทรัพยากรที่นำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรส่วนใหญ่เป็นทรัพยากรบุคคล โดยนำมาใช้ในกลุ่มวิชาการงานและพื้นฐานอาชีพ ปัญหาที่พบคือ ด้านทรัพยากรบุคคลไม่มีเวลาว่างพอ ศึกษานิเทศก์

ไม่สามารถให้การนิเทศได้ตามกำหนด และปัญหาด้านการสร้างเครื่องมือในการประเมินผลการใช้วิทยุฯ ท้องถิ่น ในการพัฒนาหลักสูตร

ยุพา ทรัพย์อุไรรัตน์ (2537 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง การศึกษาการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน ในงานการศึกษาออกโรงเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เพื่อศึกษาและรวบรวมรายชื่อ ลักษณะของภูมิปัญญาชาวบ้าน และการใช้ภูมิปัญญาชาวบ้าน โดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ชนิดมีโครงสร้าง แบบศึกษาเอกสาร และแบบสำรวจข้อมูลพื้นฐานกับผู้บริหาร จำนวน 41 คน ผู้ปฏิบัติงาน จำนวน 128 คน ผลการวิจัยพบว่า สามารถรวบรวมรายชื่อและลักษณะภูมิปัญญาชาวบ้านได้ 8 ประเภท คือ ด้านคติ ความเชื่อ วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียม ประเพณี ด้านเกษตรพื้นบ้าน ด้านหัตถกรรมพื้นบ้าน ด้านสิ่งแวดล้อม ส่วนการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ นั้น ได้ใช้ในการพัฒนาหลักสูตร นำบุคลากรมาใช้เป็นวิทยากร นำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้เป็นสื่อเพื่อศึกษา ปัญหาที่พบคือ บุคลากรขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการถ่ายทอด ภูมิปัญญาบางประเภทไม่เหมาะที่จะนำมาใช้เป็นสื่อเพื่อการศึกษา

วิจิตร ไชยศิลป์ (2537 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง การสำรวจการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) ของครูในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดน่าน โดยการส่งแบบสอบถามไปยังครูผู้สอนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1, 2 และ 3 จำนวน 1,186 คน ผลการวิจัยพบว่า สภาพการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่น ครูส่วนใหญ่มีการพัฒนาหลักสูตรในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตและกลุ่มทักษะภาษาไทยโดยการปรับกิจกรรมการเรียนการสอน กิจกรรมเสริม ปรับสื่อการเรียนการสอนที่มีอยู่แล้ว และจัดทำสื่อการเรียนการสอนขึ้นใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของ ท้องถิ่น ผู้มีส่วนในการดำเนินการเป็นครูผู้สอนในระดับชั้นเดียวกัน ส่วนการปรับ เพิ่ม ลดรายละเอียด การจัดทำเนื้อหาวิชาขึ้นใหม่ มีการดำเนินการค่อนข้างน้อย และดำเนินการในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มทักษะภาษาไทยและทักษะคณิตศาสตร์เท่านั้น นอกจากนั้นยังพบว่าปัญหาในการพัฒนาหลักสูตรส่วนใหญ่ ได้แก่ ขาดเอกสาร หรือแหล่งความรู้สำหรับให้ครูศึกษาค้นคว้า ขาดวัสดุและงบประมาณในการดำเนินงาน และครูเหล่านั้นได้เสนอแนะให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจัดหาเอกสารเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นและงบประมาณเพื่อช่วยเหลือครูและโรงเรียน

มาลินี สวค้ำข้าว (2538 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 5 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษา และศึกษาปัญหาข้อเสนอแนะการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น กลุ่มตัวอย่างได้แก่ ครูสังคมศึกษาจำนวน 26 คน เครื่องมือที่ใช้ใน

การวิจัยได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการแจกแจงความถี่ จาก การวิจัย พบว่า 1) ครูสังคาส่วนใหญ่ใช้ความรู้เรื่องประเพณีเกี่ยวข้องกับความเชื่อแบบพุทธ ประเพณี 2) วิธีการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ การศึกษาหลักสูตร คำอธิบายรายวิชา และจุดประสงค์ รายวิชาที่สอดคล้องกัน มีการจัดซื้อจัดซื้อและขอบริจาคสื่อจากแหล่งวิชาการในท้องถิ่น 3) ปัญหา การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น คือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นบุคคล ขาดทักษะการถ่ายทอดความรู้ นักเรียน ขาดทักษะด้านการอภิปราย การแสดงความคิดเห็น 4) ข้อเสนอแนะส่วนใหญ่ขอให้กระทรวง ศึกษาธิการจัดอบรมและสนับสนุนงบประมาณให้ครูสามารถดำเนินการทั้งด้านการจัดเตรียมการ สอนทั้งในและนอกห้องเรียน

กรมวิชาการ (2539ข : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการจัดการเรียน การสอนในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพ ปัญหา และ แนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนด้วยการสอบถามจากกลุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 1,129 คน ประกอบด้วยศึกษานิเทศก์ 153 คน ผู้บริหารโรงเรียน 166 คน (ระดับประถมศึกษา 112 คน ระดับมัธยมศึกษา 54 คน) และครูผู้สอน 810 คน (ระดับประถม ศึกษา 529 คน) ระดับ มัธยมศึกษา 54 คน) การวิเคราะห์ ข้อมูลใช้การ กำหนดค่าความถี่ ร้อยละ และวิเคราะห์เนื้อหา ผลของการศึกษาสรุปได้ดังนี้

1. รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในโรงเรียนมีค่อนข้างน้อย โดยโรงเรียน มัธยมศึกษามีการรวบรวมมากกว่าโรงเรียนประถมศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับความรู้ และประสบการณ์ ของ ชาวบ้านที่รวบรวม เช่น เรื่องของศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ เพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก นิทานพื้นบ้าน และขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่น ได้แก่ การจักสาน และเทคนิคการทอผ้า เทคนิคการทำเกษตรกรรม เป็นต้น

2. การสนับสนุนให้ครูผู้สอนนำความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านในห้องเรียนมาใช้ ในการจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ส่วนใหญ่ ร้อยละ 70.44 ได้สนับสนุน ให้ครูผู้สอนนำความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านในห้องเรียนมาจัดการเรียนการสอนด้วยการให้ คำแนะนำทั้งในเรื่องของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับ สภาพของท้องถิ่น ส่วนผู้บริหารโรงเรียนมัศึกษาก็เช่นเดียวกัน ส่วนใหญ่ร้อยละ 81.48 ได้ เชิญวิทยากรท้องถิ่นหรือผู้รู้ในท้องถิ่นมาให้ความรู้แก่ครู ส่งเสริมการจัดทำสื่อการเรียนการสอน ให้มีหลากหลายและการสำรวจแหล่งความรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์ ตลอดจนให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ และประสบการณ์ระหว่างครูกับประชาชนใน ท้องถิ่น

3. การนำความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านในท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนสิ่งที่โรงเรียนดำเนินการ คือ นำนักเรียนไปศึกษาและเรียนรู้จากแหล่งความรู้ในชุมชน เชิญชาวบ้านหรือผู้ที่อยู่ในท้องถิ่นมาเป็นวิทยากร ได้นำกิจกรรมที่เป็นส่วนหนึ่งของความรู้ของชาวบ้านมาจัดการเรียนการสอนหรือนำมาเพิ่มเติมในเนื้อหาวิชาที่สอนได้นำเรื่องของการอบรมจริยธรรมศีลธรรมมาสอดแทรกในการสอนตลอดทั้งได้นำพิธีฝังเทศน์ในวันสำคัญและพิธีสาธมนต์ไหว้พระมาจัดการเรียนการสอนด้วย ส่วนเรื่องของการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่นที่ครูผู้สอนส่วนใหญ่นำมาจัด การเรียนการสอนในกลุ่มการทำงานพื้นฐานอาชีพ ได้แก่ การปลูกพืชแบบเกษตรธรรมชาติ การทอผ้า และการทำปุ๋ยหมัก ศิลปะ วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่น ภาษิต โบราณ เพลงพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็ก นิทานพื้นบ้าน ความคิด ความเชื่อ เป็นต้น

4. ปัญหาอุปสรรคของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ปัญหาและอุปสรรคที่ทำให้ครูผู้สอนส่วนใหญ่ไม่นำภูมิปัญญาไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน ตามความคิดเห็นของศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา และ ครู ผู้สอน คือ ขาดการสนับสนุนด้านวัสดุ อุปกรณ์ และงบประมาณ ครูผู้สอนมีความเข้าใจ ในการนำความรู้และประสบการณ์ของชาวบ้านไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนค่อนข้างน้อยและ วิทยากรท้องถิ่นบางคนมีความเข้าใจในการถ่ายทอดความรู้ค่อนข้างน้อย

5. แนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นไปใช้ในการเรียนการสอน

5.1 ลักษณะของภูมิปัญญาท้องถิ่นที่จะนำไปสู่การเรียนการสอนควรเป็นองค์ความรู้ และประสบการณ์ที่มีส่วนของคุณธรรมจริยธรรมสอดแทรกอยู่ด้วย และเป็นสิ่งที่สร้างสรรค์ ประโยชน์สุขให้แก่ผู้เรียนและสังคมอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

5.2 กระบวนการเรียนการสอน เป็นการผสมผสานระหว่างความรู้สากลกับความรู้ ท้องถิ่น เน้นการศึกษา วิเคราะห์ ทำความเข้าใจวิธีคิดและแนวคิดของภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ ผู้เรียน ได้คิดอย่างเป็นอิสระ คิดหลายด้านหลายมุม และสรุปเป็นความรู้และประสบการณ์ที่จะใช้ในการ ดำรงชีวิต

5.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน อาจจะให้ครูเป็นผู้ดำเนินกิจกรรม โดยนำ ความรู้และประสบการณ์ของปราชญ์ท้องถิ่นมาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน หรืออาจให้ปราชญ์ ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนแทนครูผู้สอน และทำหน้าที่ประเมินผลด้วย ส่วน สถานทีเรียนอาจจะเป็นโรงเรียนหรือให้นักเรียนไปเรียนที่บ้านนักปราชญ์ท้องถิ่น

5.4 บทบาทของหน่วยงานหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหารและครูผู้สอนควรเห็นความ สำคัญในคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นและตระหนักในตนเองว่าไม่ใช่ผู้ที่รู้อะไรหมดทุกอย่าง แต่ เป็นผู้ที่สร้างกระบวนการเรียนรู้และเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้ และควรนำผู้รู้ใน ท้องถิ่นหรือ

ปราชญ์ท้องถิ่นมาร่วมพัฒนาหลักสูตร และวางแผนการจัดการเรียนการสอนร่วมกับครูผู้สอน นอกจากนั้นกรมต้นสังกัด เขตการศึกษา / จังหวัด / อำเภอ ควรให้การสนับสนุนอย่างจริงจังและต่อเนื่องให้ความอิสระแก่โรงเรียนในเรื่องการสอนและการสอบ พร้อมทั้งนำผลการดำเนินงานของครูผู้สอนเป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาให้ความดีความชอบหรือรางวัล

ศิริพงษ์ นวลแก้ว (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดแม่ฮ่องสอน ผลการวิจัยพบว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านที่นำมาใช้ในการพัฒนาหลักสูตรระดับท้องถิ่นมากที่สุดคือ กลุ่มศิลปวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมและประเพณี และกลุ่มการประกอบอาชีพท้องถิ่น การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ส่วนใหญ่ใช้วิธีเชิญปราชญ์ชาวบ้าน ปัญหาที่พบคือ ขาดงบประมาณในการดำเนินการ ในการดำเนินการผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการให้ความเห็นว่า ภูมิปัญญาชาวบ้านที่ควรนำมาจัดทำหลักสูตรท้องถิ่นนั้น ควรมีความเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรท้องถิ่น ความรู้เรื่องสมุนไพร การจักสาน การเกษตรและผสมผสาน ส่วนปราชญ์ชาวบ้านเห็นว่า ในการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ควรนำภูมิปัญญาเกี่ยวกับการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดประโยชน์สามารถนำไปประกอบอาชีพได้ ควรสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ความเชื่อทางศาสนา และวัฒนธรรมหรือประเพณีดั้งเดิมของชุมชนมาสอนในโรงเรียน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2541 : บทคัดย่อ) วิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนการสอน พบว่า ปัญหาด้านภูมิปัญญาไทยที่สำคัญที่สุดคือ ภูมิปัญญาไทยได้สูญหายไปจากสังคมไทยเป็นอันมาก เกือบจะหมดสิ้น โดยมีภูมิปัญญาสากลที่ไม่เหมาะสมกับสังคมไทยเข้ามาแทนที่ภูมิปัญญาไทย จะเห็นได้อย่างชัดเจนจากเนื้อหาการจัดการเรียนการสอนในปัจจุบัน โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนในระบบ มีเนื้อหาด้านภูมิปัญญาสากลมากกว่าภูมิปัญญาไทย จึงทำให้ภูมิปัญญาไทยไม่ได้รับการฟื้นฟูและนำคุณค่ามาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนและวิถีชีวิตไทยในปัจจุบัน ทำให้การถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยลดน้อยลง ทั้งนี้เนื่องจากขาดแคลนผู้ถ่ายทอดภูมิปัญญาไทย ผู้คนส่วนใหญ่ละเลย ละทิ้งไม่สนใจที่จะศึกษาภูมิปัญญาไทย การจัดการเรียนการสอนในปัจจุบันจัดแบบขาดดุลทางภูมิปัญญา ขาดการสร้างองค์ความรู้ภูมิปัญญาไทยอย่างต่อเนื่อง ขาดนโยบายในการส่งเสริมด้านภูมิปัญญาไทย ขอบเขตการศึกษาครั้งนี้เน้นการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับภูมิปัญญาไทยและการศึกษาทั้งของไทยและต่างประเทศ พร้อมทั้งสรุปวิเคราะห์เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในประเทศไทย การสัมภาษณ์และการประชุมสัมมนาระดมความคิด เพื่อรวบรวมข้อมูลเพิ่มเติม จัดทำร่างนโยบายและแผนการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนการสอน โดยมีจุดมุ่งหมายของการส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนการสอน เพื่อเสริมสร้างระบบคุณค่าและศักยภาพของภูมิปัญญาไทยให้เป็นพลังในการ

ขับเคลื่อน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสิ่งแวดล้อมให้สามารถแก้ไขปัญหาที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในสังคมใหม่อย่างมีความสุขและพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนและนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่การศึกษาของชาติ โดยยกย่องและเชิดชูเกียรติ “ครูภูมิปัญญาไทย” และสนับสนุนให้มีบทบาทหน้าที่ในการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนการสอนทุกระดับและทุกระบบ รวมทั้งเป็นแบบอย่างและผู้นำด้านวิถีความคิด วิธีการเรียนรู้และวิถีชีวิตประชาธิปไตย รวมทั้งส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาวิจัยด้านภูมิปัญญาไทย พร้อมกับพัฒนากลไกการบริหารและจัดการส่งเสริมภูมิปัญญาไทย โดยเน้นการกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนให้เอื้อต่อการส่งเสริมเครือข่ายภูมิปัญญาไทยทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับชาติและระดับนานาชาติ ทั้งนี้เพื่อให้ภูมิปัญญาไทยได้รับการฟื้นฟูใหม่ ให้ประสานสอดคล้องกับภูมิปัญญาไทยและก้าวไกลไปกับภูมิปัญญาสากล โดยกำหนดแนวทางเป็น 4 ด้าน ดังนี้

1. การส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนการสอน มุ่งพัฒนาการศึกษาโดยนำภูมิปัญญาไทยเข้าสู่การศึกษาทุกระดับ ทั้ง 3 ระบบ ได้แก่ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัยให้สอดคล้องกับภูมิปัญญาสากลและเหมาะสมกับจารีต ขนบธรรมเนียม ประเพณี และวัฒนธรรมของท้องถิ่น โดยประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน และสื่อมวลชนให้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนด้านภูมิปัญญาไทยทุกระดับและทุกระบบ ในรูปแบบที่หลากหลาย

2. การยกย่องครูภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนการสอน มุ่งยกย่องเชิดชูเกียรติ ผู้ทรงภูมิปัญญาไทยให้เป็นครูภูมิปัญญาไทย โดยให้มีการเทียบความรู้ เทียบตำแหน่ง จัดระบบการถ่ายทอดภูมิปัญญาไทยในทุกระดับและทุกระบบ กำหนดภารกิจหน้าที่การจ่ายค่าตอบแทนการปฏิบัติงานตามภารกิจหน้าที่ แลกเปลี่ยนเชื่อมโยง และพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ครูภูมิปัญญาไทย

3. การส่งเสริมการวิจัยภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนการสอน มุ่งวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้ ภูมิปัญญาไทยให้สามารถนำเนื้อหา และวิธีการถ่ายทอดการเรียนรู้ภูมิปัญญาไทยทุกระดับและทุกระบบ และพัฒนาระเบียบวิธีวิจัยให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ภูมิปัญญาไทย

4. การบริหารและการจัดการด้านภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนการสอน มุ่งเน้นการสร้างระบบการบริหารและการจัดการที่ทำให้การบวนการสร้างและพัฒนาภูมิปัญญาไทยทั้ง 8 งาน ได้แก่ งานวิจัย งานพัฒนา งานฟื้นฟู งานอนุรักษ์ งานถ่ายทอด งานส่งเสริม งานสร้างเสริม ความเป็นเลิศ และงานแลกเปลี่ยนให้สามารถดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

จากแนวทางทั้ง 4 ด้าน จึงได้จัดให้มีแผนงานรองรับไว้ 6 แผนงาน ซึ่ง 3 แผนงานแรก เป็นแผนงานส่งเสริมภูมิปัญญาไทยในการจัดการเรียนการสอนซึ่งจะครอบคลุมการศึกษาทั้ง 3 ระบบ ส่วนในแผนงานที่ 4 – 6 เป็นการค้นหาผู้ทรงภูมิปัญญาที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอด

องค์ความรู้ด้วยการวิจัย ซึ่งคาดว่าจะส่งผลให้แนวทางส่งเสริมภูมิปัญญาไทยมีความเป็นรูปธรรม นำสู่การปฏิบัติได้จริง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้โดยปรับเข้ากับหลักสูตรท้องถิ่น หรือเฉพาะวิชาใดวิชาหนึ่ง รวมทั้งการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนเท่านั้น ส่วนผู้บริหารและครูผู้สอนยังขาดความรู้ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาหลักสูตรและการจัดกิจกรรม และในส่วนของเจ้าของภูมิปัญญาท้องถิ่นเองก็ ยังขาดทักษะในการถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ อีกทั้งคนส่วนใหญ่ละเลย ละทิ้งไม่สนใจที่จะศึกษาภูมิปัญญาไทย ทำให้การจัดการศึกษาขาดคุณทางปัญญา แต่ข้อมูลที่ได้จากงานวิจัยดังกล่าว ยังสามารถนำมาใช้เป็นในการวิจัยครั้งนี้ได้

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงบรรยาย โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับวิธีดำเนินการตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. ขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 390 โรงเรียน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ที่ได้จากการสุ่มโดยใช้สูตรกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) เท่ากับ 0.05 (Yamane, 1973 : 1089) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

เมื่อ n = จำนวนขนาดของตัวอย่าง

N = จำนวนทั้งหมดของประชากรที่ศึกษา

e = ความคลาดเคลื่อนที่ยอมรับได้ ในที่นี้กำหนดไว้ที่ 0.05

$$\begin{aligned} \text{แทนค่า } n &= \frac{390}{1 + 390(0.05)^2} \\ &= 197.468 \text{ หรือ } 198 \end{aligned}$$

การได้มาซึ่งกลุ่มตัวอย่างจำนวนดังกล่าว ใช้วิธีการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) มีรายละเอียดในการสุ่มดังนี้

1. ทำลลการรายชื่อโรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยาทั้งเขต 1 และ เขต 2 แยกเป็นรายอำเภอ
2. จับฉลากชื่อโรงเรียนเท่ากับจำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละอำเภอ โดยที่แต่ละอำเภอจะมีสัดส่วนของโรงเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเท่ากัน

ตาราง 1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ที่	อำเภอ	จำนวนประชากร	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
1	พระนครศรีอยุธยา	33	17
2	ท่าเรือ	24	12
3	นครหลวง	19	10
4	บางซ้าย	16	8
5	บางไทร	30	15
6	บางบาล	25	13
7	บางปะหัน	30	15
8	บางปะอิน	31	16
9	บ้านแพรก	8	4
10	ผักไห่	20	10
11	ภาชี	24	12
12	มหาราช	16	8
13	ลาดบัวหลวง	25	13
14	วังน้อย	27	14
15	เสนา	34	17
16	อุทัย	28	14
รวม		390	198

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามที่ใช้สอบถามผู้บริหารโรงเรียน ซึ่งถือว่าเป็นตัวแทนของโรงเรียนประถมศึกษา โดยแบ่งเนื้อหาสาระออกเป็น 2 ส่วน คือ

ตอนที่ 1 ข้อมูลเบื้องต้น เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วยข้อคำถามดังนี้

1. ตำแหน่งทางการบริหาร
2. วุฒิทางการศึกษา
3. ประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหาร
4. ขนาดของโรงเรียน

ตอนที่ 2 สภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน เป็นแบบสอบถามที่เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ ด้านศิลปะ ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านการประกอบอาชีพ และด้านเทคโนโลยีชาวบ้าน ที่นำมาจัดการเรียนการสอนซึ่งคำถามมีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ประกอบด้วย ข้อคำถามดังนี้

1. ด้านการวางแผน	จำนวน 9 ข้อ
2. ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย	จำนวน 5 ข้อ
3. ด้านการกำหนดเนื้อหา	จำนวน 10 ข้อ
4. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อ	จำนวน 5 ข้อ
5. ด้านการวัดและประเมินผล	จำนวน 6 ข้อ

ซึ่งแบบสอบถามในส่วนนี้เป็นการตอบแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาโดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามพิจารณาว่า สิ่งที่ระบุในหัวข้อคำถามนั้นปัจจุบันโรงเรียนมีการปฏิบัติจริงอยู่ในระดับใดและสภาพที่ควรเป็นโรงเรียนควรปฏิบัติในระดับใด โดยกำหนดระดับความคิดเห็นเป็นน้ำหนักคะแนนตามวิธีของลิเคิร์ท (ถ้วน สายยศ และ อังคณา สายยศ. 2536 : 156 – 157) ดังนี้

ปฏิบัติมากที่สุด / ควรปฏิบัติมากที่สุด	ให้ค่าน้ำหนักคะแนน 5
ปฏิบัติมาก / ควรปฏิบัติมาก	ให้ค่าน้ำหนักคะแนน 4
ปฏิบัติปานกลาง / ควรปฏิบัติปานกลาง	ให้ค่าน้ำหนักคะแนน 3
ปฏิบัติน้อย / ควรปฏิบัติน้อย	ให้ค่าน้ำหนักคะแนน 2
ปฏิบัติน้อยที่สุด / ควรปฏิบัติน้อยที่สุด	ให้ค่าน้ำหนักคะแนน 1

ตัวอย่างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

รายการ	สภาพปัจจุบัน					สภาพที่ควรเป็น				
	5	4	3	2	1	5	4	3	2	1
1. สร้างความตระหนักแก่ครูผู้สอนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน		✓				✓				

จากตัวอย่าง แสดงว่า ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนสร้างความตระหนักแก่ครูผู้สอนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก แต่สภาพที่ควรเป็นโรงเรียนการสร้าง ความตระหนักแก่ครูผู้สอนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมา จัดการเรียนการสอนในระดับมากที่สุด

ขั้นตอนในการสร้างเครื่องมือ

ผู้วิจัยดำเนินการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยตามขั้นตอนต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนตามกรอบแนวคิดในการวิจัย

2. วิเคราะห์ขอบเขตและกำหนดแบบสอบถาม ให้ครอบคลุมกรอบแนวคิดในการวิจัย ในลักษณะแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

3. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นให้ผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งมีประสบการณ์ด้านการบริหารและ นิเทศการศึกษา จำนวน 5 ท่าน พิจารณาตรวจสอบเนื้อหา ความถูกต้อง และความสอดคล้อง ผู้ทรงคุณวุฒิประกอบด้วย

3.1 นายพิสันต์ เหล็กงาม นักบริหารการศึกษา 8 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา เขต 1

3.2 นายสมหมาย ปลื้มญาติ ผู้อำนวยการโรงเรียนอนุบาลพระนครศรีอยุธยา อำเภอ พระนครศรีอยุธยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

3.3 นายสมศักดิ์ ชโลธร ผู้อำนวยการโรงเรียนวัดสว่างอารมณ์ อำเภอ
พระนครศรีอยุธยา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1

3.4 นางกาญจนา พุฒฉาย คศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
พระนครศรีอยุธยา เขต 1

3.5 นายสำเร็จ ศรีอำไพ คศึกษานิเทศก์ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
พระนครศรีอยุธยา เขต 1

4. นำแบบสอบถามที่ผ่านการพิจารณาตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้วมาปรับปรุงตาม
ข้อเสนอแนะภายใต้การควบคุมของประธานและกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และนำมาตรวจสอบ
คุณภาพเครื่องมือโดยหาค่า IOC (Index of Item-Objective Congruence) เพื่อให้ข้อคำถาม
สามารถวัดวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ โดยใช้ค่า IOC ของสุมาลี จันทร์ชอล (2542 : 162) ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum X}{N}$$

เมื่อ IOC = คำนวณความสอดคล้องรายข้อ

X = คะแนนความเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิ

N = จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

ในการตรวจสอบเครื่องมือครั้งนี้ ถ้าข้อใดมีค่า IOC ต่ำกว่า 0.5 จะไม่นำมาพิจารณา
ผู้วิจัยได้ส่งข้อคำถามให้ผู้ทรงคุณวุฒิพิจารณาทั้งหมด 35 ข้อ ซึ่งผลจากการตรวจสอบเครื่องมือ
ของผู้ทรงคุณวุฒิ และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะเป็นรายด้าน ดังนี้

- 4.1 ด้านการวางแผน มีจำนวน 9 ข้อ ปรับปรุงข้อความ จำนวน 4 ข้อ
 - 4.2 ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย มีจำนวน 5 ข้อ ปรับปรุงข้อความ จำนวน 2 ข้อ
 - 4.3 ด้านการกำหนดเนื้อหา มีจำนวน 10 ข้อ ไม่มีการปรับปรุง
 - 4.4 ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อ มีจำนวน 5 ข้อ ปรับปรุงข้อความ
จำนวน 2 ข้อ
 - 4.5 ด้านการวัดและประเมินผล มีจำนวน 6 ข้อ ปรับปรุงข้อความ จำนวน 2 ข้อ
5. จัดทำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อใช้เก็บข้อมูลในการวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างวันที่ 26 – 31 พฤษภาคม 2547 โดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยทำบันทึกเสนอบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏพระนครศรีอยุธยา ขอนหนังสือแนะนำตัวถึงผู้บริหาร โรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เพื่อขออนุญาตและขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม
2. ผู้วิจัยนำแบบสอบถามพร้อมหนังสือแนะนำตัวส่งถึงผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง เพื่อขอความกรุณาตอบแบบสอบถามด้วยตนเองด้วยตนเอง
3. ผู้วิจัยเป็นผู้เก็บแบบสอบถามคืนจากโรงเรียนด้วยตนเอง โดยใช้เวลาประมาณ 1 สัปดาห์ นำมาตรวจสอบและคัดเลือกแบบสอบถามฉบับที่สมบูรณ์เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

การจัดกระทำข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล

1. การจัดกระทำข้อมูล

ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ผ่านการคัดเลือกความสมบูรณ์แล้ว มาวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for windows version 12.0 ตามลำดับ ดังนี้

1.1 ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม นำมาหาค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

1.2 ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา นำมาวิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) เพื่อใช้ในการประเมินค่าและแปลความหมายของคะแนน โดยใช้เกณฑ์ประเมินค่าระดับปฏิบัติของ เอดวาร์ด (Edward, 1984 : 46) 5 ระดับ ดังนี้

ระดับคะแนน 4.51 – 5.00 หมายถึง ปฏิบัติมากที่สุด / ควรปฏิบัติมากที่สุด

ระดับคะแนน 3.51 – 4.50 หมายถึง ปฏิบัติมาก / ควรปฏิบัติมาก

ระดับคะแนน 2.51 – 3.50 หมายถึง ปฏิบัติปานกลาง / ควรปฏิบัติปานกลาง

ระดับคะแนน 1.51 – 2.50 หมายถึง ปฏิบัติน้อย / ควรปฏิบัติน้อย

ระดับคะแนน 1.00 – 1.50 หมายถึง ปฏิบัติน้อยที่สุด / ควรปฏิบัติน้อยมาก

การกำหนดส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) เพื่อหาค่าการกระจายของคะแนนเพื่อแปลความหมาย ผู้วิจัยใช้หลักเกณฑ์การแปลความหมายของ ชูศรี วงศ์รัตน์ (2534 : 85) ซึ่งใช้แปลความหมายควบคู่กับค่าเฉลี่ยได้กำหนดดังนี้

0.00 – 0.70 หมายถึง	มีการกระจายของคะแนนน้อย
0.71 – 1.00 หมายถึง	มีการกระจายของคะแนนปานกลาง
มากกว่า 1.00 หมายถึง	มีการกระจายของคะแนนมาก

1.3 การวิเคราะห์เปรียบเทียบข้อมูลเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เพื่อทดสอบสมมุติฐานการวิจัย

2. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้สถิติที่เกี่ยวข้องมาทำการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

2.1 สถิติพื้นฐาน เพื่อบรรยายลักษณะข้อมูล ได้แก่

2.1.1 ค่าร้อยละ (Percentage)

2.1.2 ค่าเฉลี่ย (Mean)

2.1.3 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

2.1.4 ค่าความเบ้ (Skewness)

2.1.5 ค่าความโด่ง (Kurtosis)

2.2 สถิติที่ใช้ทดสอบดัชนีความสอดคล้องของแบบสอบถาม

การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาและความเหมาะสมของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ที่ให้ผู้ทรงคุณวุฒิตอบรายชื่อ ใช้ค่าดัชนีความสอดคล้อง IOC

2.3 สถิติที่ใช้ทดสอบสมมุติฐาน

การทดสอบสมมุติฐานในการวิจัยในครั้งนี้ใช้ค่า t-test เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างกันระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน ซึ่งการทดสอบจะกระทำทั้งโดยภาพรวม ระดับรายด้าน และรายข้อ ซึ่งผลการวิเคราะห์ข้อมูลจะได้นำเสนอในบทที่ 4

ตาราง 2 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. ตำแหน่งทางการบริหาร		
ครูใหญ่	14	7.57
อาจารย์ใหญ่	51	27.57
ผู้อำนวยการโรงเรียน	120	64.86
อื่น ๆ	-	-
2. วุฒิต่างทางการศึกษา		
ปริญญาตรี	128	69.19
ปริญญาโท	57	30.81
3. ประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหาร		
5 – 10 ปี	47	25.41
11 – 15 ปี	118	63.78
16 – 20 ปี	13	7.03
21 – 25 ปี	7	3.78
4. ขนาดของโรงเรียน		
ขนาดเล็ก (มีนักเรียนต่ำกว่า 120 คน)	37	20.00
ขนาดกลาง (มีนักเรียนตั้งแต่ 121 – 300 คน)	137	74.05
ขนาดใหญ่ (มีนักเรียนตั้งแต่ 301 คน ขึ้นไป)	11	5.95

จากตาราง 2 พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 1 และ เขต 2 ที่ตอบแบบสอบถามทั้งสิ้น 185 คน ส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ และครูใหญ่ ตามลำดับ ในด้านวุฒิต่างทางการศึกษาส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับปริญญาตรี และปริญญา ด้านประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 11 – 15 ปี รองลงมาอยู่ระหว่าง 5 – 10 ปี และในด้านขนาดของโรงเรียนที่บริหาร ส่วนใหญ่จะเป็นผู้บริหารโรงเรียนขนาดกลาง รองลงมาเป็นผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็ก และผู้บริหารโรงเรียนขนาดใหญ่

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการ
ศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ผลการวิเคราะห์สภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการ
การเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา
 ทั้ง 5 ด้าน โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ และค่าความโค้ง
ปรากฏรายละเอียดดังตาราง 3-8

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ และค่าความโค้งของข้อมูลเกี่ยวกับสภาพ
ปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนด้านต่าง ๆ
โดยภาพรวม

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้จัดการศึกษา	สภาพปัจจุบัน					สภาพที่การเป็น				
	\bar{X}	S.D.	Skewness	Kurtosis	ระดับที่ ปฏิบัติจริง	\bar{X}	S.D.	Skewness	Kurtosis	ระดับที่ ควรปฏิบัติ
ด้านการวางแผน	2.89	0.66	-.15	-.29	ปานกลาง	4.38	0.45	-.63	.41	มาก
ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย	2.78	0.76	-.16	-.15	ปานกลาง	4.21	0.52	-.67	.46	มาก
ด้านการกำหนดเนื้อหา	2.77	0.71	-.14	-.15	ปานกลาง	4.14	0.62	-.61	-.11	มาก
ด้านการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนและสื่อ	2.72	0.70	-.17	.12	ปานกลาง	4.16	0.62	-.53	-.15	มาก
ด้านการวัดและประเมินผล	2.96	0.62	-.15	.22	ปานกลาง	4.26	0.57	-.88	2.58	มาก
รวมเฉลี่ย	2.83	0.61	-.20	-.005	ปานกลาง	4.23	0.49	-.55	0.07	มาก

จากตาราง 3 พบว่า สภาพปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนทั้ง 5 ด้าน ในระดับปานกลาง โดยข้อมูล มีการกระจายน้อย มีการแจกแจงเบ้ซ้ายและโค้งปานกลางทุกด้าน ส่วนในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนทั้ง 5 ด้าน ในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายในระดับน้อย มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายเล็กน้อย มีความโค้งใกล้เคียงปกติเกือบทุกด้านยกเว้นด้านการวัดและประเมินผลที่การแจกแจงมีความโค้งมากกว่าปกติ (Kurtosis > 0)

เมื่อพิจารณารายละเอียดของสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นในแต่ละด้าน ปรากฏดังนี้
ด้านการวางแผน พบว่า ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขต
พื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีการวางแผนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการ
สอน ในระดับปานกลาง โดย ข้อมูลมีการกระจายของน้อย มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้าย และโด่ง
น้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหาร โรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีการ วางแผนในการนำภูมิ
ปัญญา ท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายน้อย มีการแจก
แจงแบบเบ้ทางซ้าย และโด่งน้อย

ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย พบว่า ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด
สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีการกำหนดจุดมุ่งหมายในการนำภูมิปัญญาท้อง
ถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจง
แบบเบ้ทางซ้ายและโด่งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหาร โรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมี
การกำหนด จุดมุ่งหมายในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในระดับมาก โดย
ข้อมูลมีการกระจายของน้อย มีการแจกแจงแบบทางเบ้ซ้ายและโด่งน้อย

ด้านการกำหนดเนื้อหา พบว่า ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีการนำเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียน
การสอนในระดับ ปานกลาง โดยข้อมูล มีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้าย
และโด่งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหาร โรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีการกำหนดเนื้อหา
เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายน้อย
มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโด่งน้อย

ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อ พบว่า ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนประถม
ศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
และสื่อ ภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับปานกลาง ข้อมูลมีการกระจายน้อย มีการแจกแจง
แบบเบ้ทางซ้ายและโด่งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีการ
นำกิจกรรมและสื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในระดับมาก โดยข้อมูลมีการ
กระจายน้อย มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโด่งน้อย

ด้านการวัดและประเมินผล พบว่า ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน
เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายน้อย มีการแจกแจงแบบเบ้
ทางซ้าย และโด่งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีการ

วัดและประเมินผลการเรียนการสอนเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายน้อย มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

ตาราง 4 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ และค่าความโค้งของข้อมูล เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน ด้านการวางแผน

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ด้านการวางแผน	สภาพปัจจุบัน					สภาพที่ควรเป็น				
	\bar{X}	S.D.	Skewness	Kurtosis	ระดับที่ ปฏิบัติจริง	\bar{X}	S.D.	Skewness	Kurtosis	ระดับที่ ควรปฏิบัติ
1. โรงเรียนศึกษาสภาพ ปัจจุบัน ปัญหาความ ต้องการของ นักเรียน ครู ผู้ปกครองและผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัด การเรียนการสอน	3.25	0.87	-.15	-.83	ปานกลาง	4.56	0.54	-.65	-.76	มากที่สุด
2. โรงเรียนรวบรวมข้อมูล ภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดทำเป็น สารสนเทศของ โรงเรียน	3.22	0.83	-.10	-.68	ปานกลาง	4.58	0.55	-.82	-.41	มากที่สุด
3. โรงเรียนคัดเลือกภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียน การสอนตามความเหมาะสม กับสภาพปัญหาและ ความต้องการของ โรงเรียน	3.19	0.99	.05	-.59	ปานกลาง	4.56	0.55	-.75	-.53	มากที่สุด
4. โรงเรียนกำหนดแนวทาง / นโยบายในการศึกษา ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็น ผู้สอน	3.12	0.91	-.15	-.65	ปานกลาง	4.50	0.62	-.99	.65	มาก
5. โรงเรียนกำหนดแนวทาง การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมา จัดการเรียนการสอน โคอให้ วิทยากร ถ่ายทอดความรู้ให้ กับครูในโรงเรียน	2.89	0.97	-.28	-.34	ปานกลาง	4.39	0.70	-.92	.33	มาก

ตาราง 4 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ด้านการวางแผน	สภาพปัจจุบัน					สภาพที่ควรเป็น				
	\bar{X}	S.D.	Skewness	Kurtosis	ระดับที่ ปฏิบัติจริง	\bar{X}	S.D.	Skewness	Kurtosis	ระดับที่ ควรปฏิบัติ
6. โรงเรียนกำหนดปฏิทิน / ตารางสอนในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัด การเรียนการสอน	3.02	0.94	-.16	-.26	ปานกลาง	4.47	0.64	-1.31	3.47	มาก
7. โรงเรียนจัดห้องพิเศษ สำหรับวิชากรภูมิปัญญา ท้องถิ่น โดยเฉพาะ	2.15	1.06	.59	-.42	น้อย	3.75	1.14	-.80	.04	มาก
8. โรงเรียนขอรับการ สนับสนุนด้านนโยบาย การ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ จัดการเรียนการสอนจาก องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น	2.54	0.92	.04	-.64	ปานกลาง	4.26	0.78	-.77	-0.8	มาก
9. โรงเรียนจัดสรรงบประมาณ ในการดำเนินการ และทำลอบแทนวิชาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้ จัดการเรียนการสอน	2.62	0.88	.12	-.37	ปานกลาง	4.31	0.70	-.70	.08	มาก
รวมเฉลี่ย	2.89	0.66	-.15	-.29	ปานกลาง	4.38	0.45	-.63	.41	มาก

จากตาราง 4 พบว่า ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีการวางแผนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน ตามหัวข้อต่าง ๆ ในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายน้อย มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้าย และโด่งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีการวางแผนการ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนตามหัวข้อต่าง ๆ ในระดับมาก โดยข้อมูลมีการ กระจายน้อย มีการแจกแจงแบบทางเบ้ซ้ายและโด่งน้อย

เมื่อพิจารณาสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน ด้านการวางแผนในแต่ละข้อ พบว่า

การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการของนักเรียน ครู ผู้ปกครองและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนมีการปฏิบัติ ในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรปฏิบัติในระดับมากที่สุด โดยข้อมูลมีการกระจายน้อย มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

การรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดทำเป็นสารสนเทศของโรงเรียน ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็นผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด โดยข้อมูลมีการกระจายน้อย มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

การคัดเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการ ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางขวาและโค้งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็นผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด โดยข้อมูลมีการกระจายน้อย มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

การกำหนดแนวทาง / นโยบายในการเชิญวิทยากรภูมิปัญญา ท้องถิ่นมาเป็นผู้สอน ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็นผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายน้อย มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

การกำหนดแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน โดยให้วิทยากรถ่ายทอดความรู้ให้กับครูในโรงเรียน ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็นผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายน้อย มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

การกำหนดปฏิทิน/ตารางสอนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็นผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียน

ควรมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายน้อย มีการแจกแจงแบบเบ้ซ้ายและโค้งมากกว่าปกติ ($Kurtosis > 0$)

การจัดห้องพิเศษสำหรับวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะ ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนมีการปฏิบัติในระดับน้อย โดยข้อมูลมีการกระจายมาก มีการแจกแจงแบบเบ้ทางขวาและโค้งน้อย ในส่วนสภาพที่ควรเป็นผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายมาก มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

การขอสนับสนุนด้านนโยบายการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปัจจุบัน ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางขวาและโค้งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

การจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการและค่าตอบแทนวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้จัดการเรียนการสอน ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางขวา และโค้งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายน้อย มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

ตาราง 5 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ และค่าความโด่งของข้อมูล เกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย	สภาพปัจจุบัน					สภาพที่ควรเป็น				
	\bar{X}	S.D.	Skewness	Kurtosis	ระดับที่ ปฏิบัติจริง	\bar{X}	S.D.	Skewness	Kurtosis	ระดับที่ ควรปฏิบัติ
1. โรงเรียนกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ	2.77	0.97	-.10	-.67	ปานกลาง	3.99	0.84	-.76	.83	มาก
2. โรงเรียนกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านศิลปะ	2.71	1.03	-.11	-.73	ปานกลาง	4.06	0.84	-.79	.58	มาก
3. โรงเรียนกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี	2.97	0.93	-.32	-.54	ปานกลาง	4.39	0.65	-.84	.71	มาก
4. โรงเรียนกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพ	2.94	0.92	.34	-.54	ปานกลาง	4.42	0.69	-1.47	3.88	มาก
5. โรงเรียนกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเทคโนโลยีชาวบ้าน	2.53	0.99	.12	-.78	ปานกลาง	4.18	0.83	-.98	.91	มาก
รวมเฉลี่ย	2.78	0.76	-.16	-.15	ปานกลาง	4.21	0.52	-.67	.46	มาก

จากตาราง 5 พบว่า สภาพปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย ตามหัวข้อต่าง ๆ ในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายน้อย มีการแจกแจง

แบบเบ้ซ้ายและโค้งน้อย ส่วนสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีการนำ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย ในระดับมาก โดยข้อมูล
มีการกระจายน้อย มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

เมื่อพิจารณาสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัด
การเรียนการสอน ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายในแต่ละข้อ พบว่า

การกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านคณิตศาสตร์ ความเชื่อ
ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มี
การแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า
โรงเรียนควรมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้
ทางซ้ายและโค้งน้อย

การกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะ ในสภาพปัจจุบัน
โรงเรียนมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายมาก มีการแจกแจงแบบเบ้ทาง
ซ้ายและโค้งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีการกำหนด
จุดมุ่งหมาย การเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจาย
ปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

การกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียม
ประเพณี ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนมีการปฏิบัติ ในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจาย
ปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียน
เห็นว่า โรงเรียนควรมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจง
แบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

การกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพ ใน
สภาพปัจจุบันโรงเรียนมีการปฏิบัติ ในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการ
แจกแจงแบบเบ้ทางขวาและโค้งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียน
ควรมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้าย
และโค้งมาก

การกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเทคโนโลยีชาวบ้าน ใน
สภาพปัจจุบันโรงเรียนมีการปฏิบัติ ในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายระดับปานกลาง มี
การแจกแจงแบบเบ้ขวาและโค้งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียน
ควรมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้าย
และโค้งน้อย

ตาราง 6 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ และค่าความโด่งของข้อมูล เกี่ยวกับ
สภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน
ด้านการกำหนดเนื้อหา

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ด้านการกำหนดเนื้อหา	สภาพปัจจุบัน					สภาพที่ควรเป็น				
	\bar{X}	S.D.	Skewness	Kurtosis	ระดับที่ ปฏิบัติจริง	\bar{X}	S.D.	Skewness	Kurtosis	ระดับที่ ควรปฏิบัติ
1. โรงเรียนนำเนื้อหา ภูมิปัญญาท้องถิ่นตาม วิถีพุทธมาใช้จัดการเรียน การสอน	3.17	1.01	-.41	-.74	ปานกลาง	4.42	0.80	-1.49	2.61	มาก
2. โรงเรียนนำเนื้อหา ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามพิธี กรรมของศาสนาอื่น ๆ มา ใช้จัดการเรียนการสอน	2.31	1.08	.33	-.86	น้อย	3.44	1.28	-.44	-.91	ปานกลาง
3. โรงเรียนนำเนื้อหา ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน ศิลปปะการแสดงพื้นบ้านมา ใช้จัดการเรียนการสอน	2.83	0.95	-.23	-.53	ปานกลาง	4.26	0.81	-1.08	1.22	มาก
4. โรงเรียนนำเนื้อหา ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน ศิลปปะการดนตรีไทยมาใช้ จัดการเรียนการสอน	2.87	1.03	-.28	-.74	ปานกลาง	4.35	0.83	-1.25	1.33	มาก
5. โรงเรียนนำเนื้อหา ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน ศิลปปะวาดภาพ หรือ จิตรกรรมมาใช้จัดการเรียน การสอน	2.48	0.95	-.02	-.91	น้อย	3.81	0.96	-.65	.20	มาก
6. โรงเรียนนำเนื้อหา ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน ศิลปปะหัตถกรรมมาใช้จัด การเรียนการสอน	2.73	0.97	-.12	-.42	ปานกลาง	4.18	0.78	-.88	.73	มาก
	2.86	0.91	-.11	-.71	ปานกลาง	4.23	0.78	-.63	-.46	มาก

ตาราง 6 (ต่อ)

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ จัดการเรียนการสอน	สภาพปัจจุบัน					สภาพที่ควรเป็น				
	\bar{X}	S.D.	Skewness	Kurtosis	ระดับที่ ปฏิบัติจริง	\bar{X}	S.D.	Skewness	Kurtosis	ระดับที่ ควรปฏิบัติ
7. โรงเรียนนำเนื้อหา ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการ ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มาใช้จัดการเรียนการสอน ในโรงเรียน	2.86	0.91	-.11	-.71	ปานกลาง	4.23	0.78	-.63	-.46	มาก
8. โรงเรียนนำเนื้อหา ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการ ประกอบอาชีพอุตสาหกรรม มาใช้จัดการเรียน การสอนในโรงเรียน	2.59	1.00	-.08	-.90	ปานกลาง	3.99	1.11	-1.17	.81	มาก
9. โรงเรียนนำเนื้อหา ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการ ประกอบอาชีพงาน ประดิษฐ์งานช่างมาใช้จัด การเรียนการสอน	2.98	0.88	-.29	-.33	ปานกลาง	4.32	0.72	-.83	.30	มาก
10. โรงเรียนนำเนื้อหา ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน เทคโนโลยีชาวบ้าน เช่น การทำขนมไทย การแปร รูปผลผลิตทางการเกษตร มาใช้จัดการเรียน การสอน	2.86	0.98	-.14	-.84	ปานกลาง	4.36	0.75	-1.09	1.40	มาก
รวมเฉลี่ย	2.77	0.71	-.14	-.15	ปานกลาง	4.14	0.62	-.61	-.11	มาก

จากตารางที่ 6 พบว่า ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน ด้านการกำหนด
เนื้อหา ตามหัวข้อต่าง ๆ ในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายน้อย มีการแจกแจงแบบเบ้
ทางซ้ายและโด่งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีการนำ

ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนด้านการกำหนดเนื้อหาตามหัวข้อต่าง ๆ ในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายในระดับน้อย มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

เมื่อพิจารณาสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน ด้านการกำหนดเนื้อหาในแต่ละข้อ พบว่า

การนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นตามวิถีพุทธมาใช้จัดการเรียนการสอน ในสภาพปัจจุบัน โรงเรียนมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายมาก มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็นผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

การนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นตามพิธีกรรมของศาสนาอื่น ๆ มาใช้จัดการเรียนการสอน ในสภาพปัจจุบัน โรงเรียนมีการปฏิบัติในระดับน้อย โดยข้อมูลมีการกระจายมาก มีการแจกแจงแบบเบ้ทางขวาและโค้งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็นผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายมาก มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

การนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านมาใช้จัดการเรียนการสอน ในสภาพปัจจุบัน โรงเรียนมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็นผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

การนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะการดนตรีไทยมาใช้จัดการเรียนการสอน ในสภาพปัจจุบัน โรงเรียนมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายมาก มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็นผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยข้อมูล มีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

การนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะการวาดภาพหรือจิตรกรรมมาใช้จัดการเรียนการสอน ในสภาพปัจจุบัน โรงเรียนมีปฏิบัติในระดับน้อย โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็นผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยข้อมูล มีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

การนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะหัตถกรรมมาใช้จัดการเรียนการสอนสภาพปัจจุบัน โรงเรียนมี ในระดับปานกลาง ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลจะเห็นว่า มีการกระจายของข้อมูลในระดับปานกลาง มีการแจกแจงข้อมูลเป็นโค้งปกติ ลักษณะโค้งเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

ส่วนสภาพที่ควรเป็นผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีการนำเนื้อหา คู่มือปัญหาท้องถิ่นด้าน ศิลปหัตถกรรมมาใช้จัดการเรียนการสอน ในระดับมาก ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลจะเห็นว่า มีการ กระจายของข้อมูลในระดับปานกลาง มีการแจกแจงข้อมูลเป็น โกงปกติ ลักษณะโค้งเบ้ทางซ้าย และโค้งน้อย

การนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาใช้จัดการเรียน การสอน ในสภาพปัจจุบัน โรงเรียนมีปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจาย ปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็นผู้บริหารโรงเรียน เห็นว่า โรงเรียนควรมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจง แบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

การนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพ อุตสาหกรรมมาใช้จัดการเรียน การสอน ในสภาพปัจจุบัน โรงเรียนมีปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยข้อมูล มีการกระจาย ปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็นผู้บริหารโรงเรียน เห็นว่า โรงเรียนควรมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยข้อมูลจะมีการกระจายมาก มีการแจกแจง แบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

การนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพงานประดิษฐ์ งานช่างมาใช้จัดการ เรียนการสอน ในสภาพปัจจุบัน โรงเรียนมีปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจาย ปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็นผู้บริหารโรงเรียน เห็นว่า โรงเรียนควรมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจง แบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

การนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเทคโนโลยีชาวบ้านมาใช้จัดการเรียนการสอน ใน สภาพปัจจุบัน โรงเรียนมีการปฏิบัติในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มี การแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็นผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีการปฏิบัติในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ ทางซ้ายและโค้งน้อย

การเรียนการสอนและสื่อตามหัวข้อต่าง ๆ ในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายน้อย มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

เมื่อพิจารณาสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อในแต่ละข้อ พบว่า

ในสภาพปัจจุบัน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา มีสื่อด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพียงพอกับความต้องการในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ขวาและโค้งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีสื่อด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพียงพอกับความต้องการในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

ในสภาพปัจจุบัน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา มีการกำหนดกิจกรรมและจัดหาสื่อให้ตามความต้องการของวิทยากรในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางขวาและโค้งน้อย ส่วนสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีกำหนดกิจกรรมและจัดหาสื่อให้ตามความต้องการของวิทยากรในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายน้อย มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

ในสภาพปัจจุบัน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา ให้วิทยากรกำหนดกิจกรรมและจัดหาสื่อให้ตามความต้องการของตนเองในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรให้วิทยากรกำหนดกิจกรรมและจัดหาสื่อให้ตามความต้องการของตนเองในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายของมาก มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

ในสภาพปัจจุบัน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา ให้ครูและวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกันกำหนดกิจกรรมและจัดหาสื่อในการนำมาใช้จัดการเรียนการสอนโดยทางโรงเรียนจัดสรรงบประมาณให้ในระดับปานกลาง โดยข้อมูล มีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรให้ครูและวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นร่วมกันกำหนดกิจกรรมและจัดหาสื่อในการนำมาใช้จัดการเรียนการสอน โดยทางโรงเรียนจัดสรรงบประมาณให้ ในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโค้งน้อย

ในสภาพปัจจุบัน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อจัดหาสื่อภูมิปัญญา

ท้องถิ่นในการนำมาใช้จัดกิจกรรมการเรียนการสอน ในระดับน้อย โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ขวา และโด่งน้อย ในส่วนสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อจัดหาสื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นในการนำมาใช้จัดการเรียนการสอน ในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโด่งน้อย

ตาราง 8 ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้ และค่าความโด่งของข้อมูล เกี่ยวกับ
สภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน
ด้านการวัดและประเมินผล

การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ จัดการศึกษา	สภาพปัจจุบัน					สภาพที่ควรเป็น				
	\bar{X}	S.D.	Skewness	Kurtosis	ระดับที่ ปฏิบัติจริง	\bar{X}	S.D.	Skewness	Kurtosis	ระดับที่ ควรปฏิบัติ
1. โรงเรียนวัดและประเมินผล การเรียนรู้ของนักเรียนเมื่อ จบเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านต่าง ๆ แต่ละประเภท	2.98	0.78	-.11	.51	ปานกลาง	4.34	0.69	-.75	.22	มาก
2. โรงเรียนวัดและประเมินผล การเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นของนักเรียนเมื่อสิ้น ภาคเรียน/สิ้นปีการศึกษา	3.21	0.83	-.24	.24	ปานกลาง	4.28	0.80	-.99	.92	มาก
3. โรงเรียนวัดและประเมินผล การเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นแต่ละด้านของ นักเรียน โดยการสอบวัด ความรู้	2.83	0.91	-.09	-.48	ปานกลาง	4.34	0.75	-1.20	1.98	มาก
4. โรงเรียนวัดและประเมินผล การเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นของนักเรียนตาม สภาพที่แท้จริง	3.06	0.83	-.41	-.19	ปานกลาง	3.96	0.97	-.61	-.28	มาก
5. โรงเรียนวัดและประเมินผล การเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นของนักเรียนร่วมกัน ระหว่างครูกับวิทยากร	2.88	0.91	-.12	-.35	ปานกลาง	4.43	0.67	-1.30	3.17	มาก
6. โรงเรียนวัดและประเมินผล การเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นของนักเรียนแยก จากสาระการเรียนรู้อื่น อย่างชัดเจน	2.79	0.98	.25	-.34	ปานกลาง	4.24	0.85	-1.25	1.81	มาก
รวมเฉลี่ย	2.96	0.62	-.15	.22	ปานกลาง	4.26	0.57	-.88	2.58	มาก

โด่งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรวัดและประเมินผล การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนตามสภาพที่แท้จริง ในระดับมาก โดยข้อมูลจะเห็นว่า มีการกระจายน้อย มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโด่งน้อย

ในสภาพปัจจุบัน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนร่วมกัน ระหว่างครูกับวิทยากร ในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการแจกแจงแบบ เบ้ทางซ้ายและโด่งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีการ วัดและประเมินผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนร่วมกันระหว่างครูกับวิทยากร ในระดับ มาก โดยข้อมูลมีการกระจายน้อย มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโด่งมาก

ในสภาพปัจจุบัน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนแยกจาก สารการเรียนรู้กันอย่างชัดเจน ในระดับปานกลาง โดยข้อมูลมีการกระจายปานกลาง มีการ แจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโด่งน้อย ส่วนในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า การมี การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนแยกจากสารการเรียนรู้กันอย่าง ชัดเจนในระดับมาก โดยข้อมูลมีการกระจายน้อย มีการแจกแจงแบบเบ้ทางซ้ายและโด่งน้อย

ตอนที่ 3 การทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนสภาพปัจจุบันกับสภาพที่ควรเป็นในการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขต พื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา

การทดสอบความสัมพันธ์ (Correlation) เป็นทดสอบเพื่อบอกคะแนนที่สอบวัดจาก ตัวแปร 2 ตัวของคนกลุ่มเดียวกันว่ามีความใกล้ชิดกันมากน้อยเพียงใดตามหลักการหาความสัมพันธ์ของ Pearson (The Pearson Product Moment Correlation) ซึ่งค่าสหสัมพันธ์อยู่ระหว่าง -1 ถึง 1 ถ้าตำแหน่งไม่เปลี่ยน ค่าสหสัมพันธ์จะใกล้เคียง 1

การวิจัยครั้งนี้ใช้หลักการดังกล่าว ทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพ ที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา เป็นคู่ ๆ ในแต่ละด้าน รายละเอียดดังตาราง 9 - 14

ตาราง 9 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนสภาพปัจจุบันกับสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการการเรียนการสอน ด้านต่าง ๆ

ลำดับที่	การนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน	N	Correlation	Sig.
1	ด้านการวางแผน	185	.729	.000
2	ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย	185	.684	.000
3	ด้านการกำหนดเนื้อหา	185	.746	.000
4	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อ	185	.708	.000
5	ด้านการวัดและประเมินผล	185	.566	.000
	รวมเฉลี่ย	185	.750	.000

จากตาราง 9 พบว่า ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 นี้ สภาพปัจจุบันของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา พระนครศรีอยุธยา มีความสัมพันธ์กับสภาพที่ควรเป็นทุกด้าน ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขของการใช้ t-test สำหรับข้อมูล 2 กลุ่ม ที่เกี่ยวข้องกัน

ตาราง 10 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนสภาพปัจจุบันกับสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการการเรียนการสอน ด้านการวางแผน

ข้อที่	ด้านการวางแผน	N	Correlation	Sig.
1	โรงเรียนศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหาความต้องการของ นักเรียน ครู ผู้ปกครองและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอน	185	.642	.000
2	โรงเรียนรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดทำเป็นสารสนเทศของโรงเรียน	185	.611	.000
3	โรงเรียนคัดเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการ	185	.589	.000
4	โรงเรียนกำหนดแนวทางนโยบายในการเชิญวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นผู้สอน	185	.655	.000
5	โรงเรียนกำหนดแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนโดยให้วิทยากร ถ่ายทอดความรู้ให้กับครูในโรงเรียน	185	.646	.000
6	โรงเรียนกำหนดปฏิทิน / ตารางสอนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนอย่างชัดเจน	185	.592	.000
7	โรงเรียนจัดห้องพิเศษสำหรับวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเฉพาะ	185	.705	.000
8	โรงเรียนขอรับการสนับสนุนด้านนโยบายการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	185	.578	.000
9	โรงเรียนจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการและค่าตอบแทนวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้จัดการเรียนการสอน	185	.581	.000
รวมเฉลี่ย		185	.729	.000

จากตาราง 10 พบว่า ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 นี้ สภาพปัจจุบันของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีความสัมพันธ์กับสภาพที่ควรเป็นทุกรายการ ซึ่งเป็นไปตามเงื่อนไขของการใช้ t-test สำหรับข้อมูล 2 กลุ่ม ที่เกี่ยวข้องกัน

ตาราง 11 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนสภาพปัจจุบันกับสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการการเรียนการสอน ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย

คู่ที่	ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย	N	Correlation	Sig.
1	โรงเรียนกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านหลัก ความดี ความเชื่อ	185	.718	.000
2	โรงเรียนกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน ศิลปะ	185	.770	.000
3	โรงเรียนกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้าน วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี	185	.637	.000
4	โรงเรียนกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการ ประกอบอาชีพ	185	.537	.000
5	โรงเรียนกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้าน เทคโนโลยีชาวบ้าน	185	.551	.000
รวมเฉลี่ย		185	.684	.000

จากตาราง 11 พบว่า ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 นี้ สภาพปัจจุบันของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีความสัมพันธ์กับสภาพที่ควรเป็นทุกรายการ

ตาราง 12 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนสภาพปัจจุบันกับสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการการเรียนการสอน ด้านการกำหนดเนื้อหา

คู่ที่	ด้านการกำหนดเนื้อหา	N	Correlation	Sig.
1	โรงเรียนนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นคามวิถีพุทธมาใช้จัดการเรียนการสอน	185	.701	.000
2	โรงเรียนนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นตามพิธีกรรมของศาสนาอื่น ๆ มาใช้จัดการเรียนการสอน	185	.760	.000
3	โรงเรียนนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านมาใช้จัดการเรียนการสอน	185	.629	.000
4	โรงเรียนนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะการดนตรีไทยมาใช้จัดการเรียนการสอน	185	.704	.000
5	โรงเรียนนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะวาดภาพหรือจิตรกรรมมาใช้จัดการเรียนการสอน	185	.694	.000
6	โรงเรียนนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะหัตถกรรมมาใช้จัดการเรียนการสอน	185	.657	.000
7	โรงเรียนนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาใช้จัดการเรียนการสอน	185	.595	.000
8	โรงเรียนนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพอุตสาหกรรมมาใช้จัดการเรียนการสอน	185	.702	.000
9	โรงเรียนนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพงานประดิษฐ์งานช่างมาใช้จัดการเรียนการสอน	185	.716	.000
10	โรงเรียนนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเทคโนโลยีชาวบ้าน เช่น การทำขนมไทย การแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร ฯลฯ มาใช้จัดการเรียนการสอน	185	.627	.000
รวมเฉลี่ย		185	.764	.000

จากตารางที่ 12 พบว่า ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 นี้ สภาพปัจจุบันของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีความสัมพันธ์กับสภาพที่ควรเป็นทุกรายการ

ตาราง 13 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนสภาพปัจจุบันกับสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อ

คู่มือ	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อ	N	Correlation	Sig.
1	โรงเรียนมีสื่อด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพียงพอต่อความต้องการ	185	.672	.000
2	โรงเรียนกำหนดกิจกรรมและจัดหาสื่อด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นตามความต้องการของวิทยากร	185	.576	.000
3	วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นกำหนดกิจกรรมและจัดหาสื่อตามความต้องการของตนเอง	185	.507	.000
4	ครูกับวิทยากรร่วมกันจัดกิจกรรมและจัดหาสื่อโดยทางโรงเรียนจัดสรรงบประมาณให้	185	.586	.000
5	โรงเรียนได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานอื่น ๆ เพื่อจัดหาสื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น	185	.488	.000
รวมเฉลี่ย		185	.708	.000

จากตารางที่ 13 พบว่า ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 นี้ สภาพปัจจุบันของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีความสัมพันธ์กับสภาพที่ควรเป็นทุกรายการที่

ตาราง 14 ผลการทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนสภาพปัจจุบันกับสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล

กรณีที่	การวัดและประเมินผล	N	Correlation	Sig.
1	โรงเรียนวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ของนักเรียนเมื่อจบเนื้อหา ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านต่าง ๆ แต่ละประเภท	185	.579	.000
2	โรงเรียนวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนเมื่อ สิ้นภาคเรียน/สิ้นปีการศึกษา	185	.257	.000
3	โรงเรียนวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละด้านของ นักเรียนโดยการสอบวัดความรู้	185	.548	.000
4	โรงเรียนวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนตาม สภาพที่แท้จริง	185	.213	.000
5	โรงเรียนวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนทุก ด้านร่วมกันระหว่างครูกับวิทยากร	185	.529	.000
6	โรงเรียนวัดผลประเมินผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนแยก จากสาระการเรียนรู้อื่นอย่างชัดเจน	185	.614	.000
รวมเฉลี่ย		185	.566	.000

จากตาราง 14 พบว่า ที่ระดับความมีนัยสำคัญ .05 นี้ สภาพปัจจุบันของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีความสัมพันธ์กับสภาพที่ควรเป็นทุกรายการ

**ตอนที่ 4 การทดสอบความแตกต่างระหว่างคะแนนสภาพปัจจุบันกับสภาพที่ควรเป็นในการนำ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา**

การหาค่าความแตกต่างของคะแนนระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่ควรเป็นของการนำ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ
ศึกษาพระนครศรีอยุธยา เป็นการทดสอบสมมติฐานการวิจัย วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่า t-test
รายละเอียดดังตาราง 15 – 20

ตาราง 15 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่ควรเป็นของการนำ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน

กฐิ	การนำภูมิปัญญาท้องถิ่น มาใช้จัดการเรียนการสอน	ค่าความแตกต่างระหว่างคู่			t	df	Sig. (2 tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean			
1	ด้านการวางแผน	-1.49	0.45	0.03	-44.73	184	.000
2	ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย	-1.42	0.55	0.04	-34.92	184	.000
3	ด้านการกำหนดเนื้อหา	-1.37	0.48	0.04	-38.63	184	.000
4	ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อ	-1.44	0.51	0.04	-38.35	184	.000
5	ด้านการวัดและประเมินผล	-1.30	0.56	0.04	-31.84	184	.000
รวมเฉลี่ย		-1.40	0.41	0.03	-46.95	184	.000

จากตาราง 15 พบว่า ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 นั้นเป็นไปได้ทั้งในสภาพ
ปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีการนำ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในทุกด้าน น้อยกว่าสภาพที่ควรเป็น

ตาราง 16 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่ควรเป็นของการนำ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน ด้านการวางแผน

คู่ที่	ด้านการวางแผน	ค่าความแตกต่างระหว่างคู่			t	df	Sig- (2 tailed)
		Mean	Std., Deviation	Std. Error Mean			
1	โรงเรียนศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาความต้องการของนักเรียน ครู ผู้ปกครองและผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน	-1.31	0.67	0.05	-26.74	184	.000
2	โรงเรียนรวบรวมข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นจัดทำเป็นสารสนเทศวิทยากรของโรงเรียน	-1.36	0.66	0.05	-27.91	184	.000
3	โรงเรียนคัดเลือกภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนตามความเหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการ	-1.37	0.80	0.06	-23.33	184	.000
4	โรงเรียนกำหนดแนวทาง /นโยบายในการเชิญวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมาเป็นผู้สอน	-1.38	0.69	0.05	-27.25	184	.000
5	โรงเรียนกำหนดแนวทางการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาโดยให้วิทยากร ถ่ายทอดความรู้ให้กับครูในโรงเรียน	-1.50	0.75	0.05	-27.42	184	.000
6	โรงเรียนกำหนดปฏิทิน / ตารางสอนในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนอย่าง ชัดเจน	-1.45	0.77	0.06	-25.75	184	.000
7	โรงเรียนจัดห้องพิเศษสำหรับวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเฉพาะ	-1.59	0.85	0.06	-25.55	184	.000
8	โรงเรียนขอรับการสนับสนุนด้านนโยบายการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	-1.72	0.79	0.06	-29.67	184	.000
9	โรงเรียนจัดสรรงบประมาณในการดำเนินการและค่าตอบแทนวิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นที่นำมาใช้จัดการเรียนการสอน	-1.69	0.74	0.05	-30.99	184	.000
เฉลี่ยรวม		-1.18	0.11	0.01	-14.80	184	.000

จากตาราง 16 พบว่า ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 นั้นเป็นไปได้ที่ ในสภาพปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน ด้านการวางแผนทุกหัวข้อ น้อยกว่าสภาพที่ควรเป็น

ตาราง 17 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่ควรเป็นของการนำ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย

คู่ที่	ด้านจุดมุ่งหมาย	ค่าความแตกต่างระหว่างคู่			t	df	Sig. (2 tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean			
1	โรงเรียนกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านคติ ความคิด ความเชื่อ	-1.22	0.69	0.05	-24.01	184	.000
2	โรงเรียนกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะ	-1.35	0.66	0.05	-27.85	184	.000
3	โรงเรียนกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี	-1.42	0.72	0.05	-26.82	184	.000
4	โรงเรียนกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพ	-1.48	0.80	0.06	-25.05	184	.000
5	โรงเรียนกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านเทคโนโลยีชาวบ้าน	-1.65	0.88	0.06	-25.62	184	.000
เฉลี่ยรวม		-.18	0.11	0.01	-14.80	184	.000

จากตาราง 17 พบว่า ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 นั้น เป็นไปได้ที่สภาพปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนด้านการกำหนดจุดมุ่งหมายทุกข้อ น้อยกว่าสภาพที่ควรเป็น

ตาราง 18 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่ควรเป็นของการนำ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน ด้านการกำหนดเนื้อหา

คู่ที่	ด้านเนื้อหา	ค่าความแตกต่างระหว่างคู่			t	df	Sig. (2 tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean			
1	โรงเรียนนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นตามวิถีพุทธมาใช้จัดการเรียนการสอน	-1.25	0.73	0.05	-23.49	184	.000
2	โรงเรียนนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นตามพิธีกรรมของศาสนาอื่น ๆ มาใช้จัดการเรียนการสอน	-1.13	0.84	0.06	-18.36	184	.000
3	โรงเรียนนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะการแสดงพื้นบ้านมาใช้จัดการเรียนการสอน	-1.43	0.77	0.06	-25.27	184	.000
4	โรงเรียนนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะการดนตรีไทยมาใช้จัดการเรียนการสอน	-1.48	0.74	0.05	-27.21	184	.000
5	โรงเรียนนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปะวาดภาพหรือจิตรกรรมมาใช้จัดการเรียนการสอน	-1.32	0.75	0.05	-24.13	184	.000
6	โรงเรียนนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านศิลปหัตถกรรมมาใช้จัดการเรียนการสอน	-1.45	0.74	0.05	-26.50	184	.000
7	โรงเรียนนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพเกษตรกรรมมาใช้จัดการเรียนการสอน	-1.37	0.77	0.06	-24.17	184	.000
8	โรงเรียนนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพอุตสาหกรรมมาใช้จัดการเรียนการสอน	-1.39	0.82	0.06	-23.09	184	.000
9	โรงเรียนนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพงานประดิษฐ์งานช่างมาใช้จัดการเรียนการสอน	-1.34	0.62	0.05	-29.24	184	.000
10	โรงเรียนนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านเทคโนโลยีชาวบ้าน เช่น การทำขนมไทย การแปรรูปผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ฯลฯ มาใช้จัดการเรียนการสอน	-1.50	0.77	0.06	-26.31	184	.000
เฉลี่ยรวม		-1.37	0.48	0.04	-38.63	184	.000

จากตาราง 18 พบว่า ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 นั้น เป็นไปได้ที่สภาพปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนด้านการกำหนดเนื้อหาทุกข้อ น้อยกว่าสภาพที่ควรเป็น

ตาราง 19 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่ควรเป็นของการนำ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อ

ลำดับที่	กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อ	ค่าความแตกต่างระหว่างคู่			t	df	Sig. (2 tailed)
		Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean			
1	โรงเรียนมีสื่อด้านภูมิปัญญาท้องถิ่นเพียงพอกับความ ต้องการ	-1.58	0.66	0.05	-32.33	184	.000
2	โรงเรียนกำหนดกิจกรรมและจัดหาสื่อด้านภูมิปัญญา ท้องถิ่นตามความต้องการของวิทยากร	-1.43	0.74	0.05	-26.51	184	.000
3	วิทยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นกำหนดกิจกรรมและจัดหาสื่อ ตามความต้องการของตนเอง	-1.10	0.99	0.07	-15.08	184	.000
4	ครูกับวิทยากรร่วมกันจัดกิจกรรมและจัดหาสื่อโดยทาง โรงเรียนจัดสรรงบประมาณให้	-1.36	0.73	0.05	-25.29	184	.000
5	โรงเรียนได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงาน อื่น ๆ เพื่อจัดหาสื่อภูมิปัญญาท้องถิ่น	-1.73	0.92	0.07	-25.51	184	.000
เฉลี่ยรวม		-1.40	0.51	0.04	-38.35	184	.000

จากตาราง 19 พบว่า ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 นั้น เป็นไปได้ที่สภาพ
ปัจจุบัน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา นำภูมิปัญญา
ท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อทุกข้อ น้อยกว่า
สภาพที่ควรเป็น

ตาราง 20 ผลการทดสอบความแตกต่างระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่ควรเป็นของการนำ
ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอน ด้านการวัดและประเมินผล

กุ่มที่	ด้านการวัดและประเมินผล	ค่าความแตกต่างระหว่างกุ่ม			t	df
		Mean	Std., Deviation	Std. Error Mean		
1	โรงเรียนวัดผลการเรียนรู้ของนักเรียนเมื่อจบเนื้อหา ภูมิปัญญาท้องถิ่น แต่ละประเภท	-1.35	0.68	0.05	-27.18	184
2	โรงเรียนวัดผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียน เมื่อสิ้นภาคเรียน / สิ้นปีการศึกษา	-1.06	0.99	0.07	-14.59	184
3	โรงเรียนวัดผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียน แต่ละด้าน โดยทดสอบวัดความรู้	-1.51	0.80	0.06	-25.68	184
4	โรงเรียนวัดผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียน ตามสภาพที่แท้จริง	-0.89	1.13	0.08	-10.72	184
5	โรงเรียนวัดผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียน ร่วมกันระหว่างครูกับวิทยากร	-1.55	0.79	0.06	-26.50	184
6	โรงเรียนวัดผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียน แยกจากสาระการเรียนรู้อื่นอย่างชัดเจน	-1.45	0.81	0.06	-24.22	184
เฉลี่ยรวม		-1.30	0.56	0.04	-31.84	184

จากตาราง 20 พบว่า ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติ .05 นั้น เป็นไปได้ที่สภาพ
ปัจจุบัน โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา นำภูมิปัญญา
ท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนด้านการวัดและประเมินผล น้อยกว่าสภาพที่ควรเป็น

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยเรื่องการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา โดยมีสาระสำคัญซึ่งจะได้นำเสนอตามลำดับ คือ ความมุ่งหมายของการวิจัย สมมุติฐานการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ดังนี้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา
2. เพื่อศึกษาสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา
3. เพื่อเปรียบเทียบสภาพปัจจุบันกับสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา

สมมุติฐานการวิจัย

สภาพปัจจุบันกับสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีความแตกต่างกัน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากร ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 390 โรงเรียน
2. กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ซึ่งได้จากการสุ่มโดยใช้สูตรกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ ทาโร ยามาเน่ (Taro Yamane) และกำหนดความคลาดเคลื่อน 0.05 (Yamane. 1973 : 1089) จำนวน 198 โรงเรียนและได้ทำการสุ่มแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ด้วยการจับสลากตามสัดส่วนของจำนวนประชากรในแต่ละอำเภอ

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร ตำราและงานวิจัยต่าง ๆ ลักษณะแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check – list)

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นจำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ ด้านศิลปะ ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านการประกอบอาชีพ และด้านเทคโนโลยีชาวบ้าน ที่นำมาใช้จัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งข้อคำถามเกี่ยวกับองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน 5 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย ด้านการกำหนดเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อ และด้านการวัดและประเมินผล มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามมอบให้ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำนวน 198 ฉบับ โดยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย สถาบันราชภัฏพระนครหรือยูธยา ถึงผู้บริหารโรงเรียนเพื่อขอความร่วมมือและอำนวยความสะดวกในการเก็บข้อมูล โดยผู้วิจัยส่งและนัดหมายเก็บแบบสอบถามคืนด้วยตนเอง โดยใช้เวลาประมาณ 2 สัปดาห์ ได้รับแบบสอบถามคืนจำนวน 190 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 95.96 จากนั้นได้ทำการคัดเลือกแบบสอบถามฉบับที่มีความสมบูรณ์ได้จำนวน 185 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 93.43 เพื่อนำมาวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีทางสถิติ โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS for windows version 12.0 และนำเสนอเป็นตอน ๆ ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม นำมาวิเคราะห์ ค่าร้อยละ

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านคติ ความคิด ความเชื่อ ด้านศิลปะ ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านการประกอบอาชีพ และด้านเทคโนโลยีชาวบ้าน ตามองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอน 5 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย ด้านการกำหนดเนื้อหา ด้านการจัด

กิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อ และด้านการวัดและประเมินผล นำมาวิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ย (\bar{x}) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) ค่าความเบ้ และค่าความโด่ง

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเปรียบเทียบระหว่างสภาพปัจจุบันกับสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษา เพื่อทดสอบสมมติฐานของการวิจัย นำมาวิเคราะห์ด้วยค่า t - test

สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยและนำเสนอตามขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งเป็นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียนมีวุฒิทางการศึกษาระดับปริญญาตรี ประสบการณ์ในการเป็นผู้บริหารอยู่ระหว่าง 11 - 15 ปี ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง ซึ่งเป็นโรงเรียนส่วนใหญ่ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ตามองค์ประกอบของการจัดการเรียนการสอนทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย ด้านการกำหนดเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อ และด้านการวัดและประเมินผล ปรากฏว่า ในปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยานำ ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในระดับปานกลาง ผู้บริหารโรงเรียนมีความเห็นว่าโรงเรียนควรจะนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ปรากฏว่า

1. ด้านการวางแผน สภาพปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีการวางแผนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในระดับน้อย ในสภาพที่ควรเป็นผู้บริหารโรงเรียน เห็นว่าควรวางแผนการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละข้อ พบว่า

1.1 สภาพปัจจุบัน โรงเรียนมีการวางแผนในส่วนของการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ จัดทำข้อมูลสารสนเทศ คัดเลือกบุคลากร กำหนดนโยบาย / แนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ตลอดจนการจัดสรรงบประมาณ

สนับสนุนการดำเนินการในระดับปานกลาง แต่โรงเรียนยังจัดห้องพิเศษสำหรับวิชากรภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ในระดับน้อย

1.2 สภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา ความต้องการ สํารวจภูมิปัญญาท้องถิ่น จัดทำเป็นข้อมูลสารสนเทศ และกััดเค็อกภูมิปัญญาท้องถิ่นในระดับมากที่สุด เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย แนวปฏิบัติในการจัดหา สถานที่อำนวยความสะดวกแก่วิทยากร ตลอดจนประสานงานกับหน่วยงานหรือองค์กรอื่นเพื่อขอสนับสนุนงบประมาณในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนให้มาก

2. ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย สภาพปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีการกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอน ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านในระดับปานกลาง ในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าควรกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อ พบว่า

2.1 สภาพปัจจุบัน โรงเรียนมีการกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านคคิความคิด ความเชื่อ ด้านศิลปะ ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านการประกอบอาชีพ และด้านเทคโนโลยีได้ในระดับปานกลาง ด้านที่โรงเรียนนำมากำหนดเป็นจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนมากที่สุดคือ ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี

2.2 สภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรมีกำหนดจุดมุ่งหมายการเรียนการสอนภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านคคิ ความคิด ความเชื่อ ด้านศิลปะ ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านการประกอบอาชีพ และด้านเทคโนโลยีในระดับมาก โดยเฉพาะด้านการประกอบอาชีพ

3. ด้านการกำหนดเนื้อหา สภาพปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีการกำหนดเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนในระดับปานกลาง ในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมา กำหนดเป็นเนื้อหาในการจัดการเรียนการสอนในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อ พบว่า

3.1 สภาพปัจจุบัน โรงเรียนมีการนำเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นตามวิถีพุทธมาจัดการเรียนการสอนในระดับมาก รองลงมาคือภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการประกอบอาชีพงานประดิษฐ์และงานช่าง ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่โรงเรียนนำมาเป็นเนื้อหาน้อยที่สุดคือ ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามพิธีกรรมของศาสนาอื่น ๆ

3.2 สภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรนำภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านต่าง ๆ มากำหนดเป็นเนื้อหาการเรียนการสอนในระดับมาก ยกเว้นภูมิปัญญาท้องถิ่นตามพิธีกรรมของศาสนาอื่น ๆ ควรนำมากำหนดเป็นเนื้อหาในระดับปานกลาง

4. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อ สภาพปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและจัดหาสื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนในระดับปานกลาง ในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียน เห็นว่าควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและจัดหาสื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อ พบว่า

4.1 สภาพปัจจุบัน โรงเรียนจัดหาสื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นเพียงพอกับความต้องการของโรงเรียนและวิทยากรในระดับปานกลาง แต่การได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการจัดหาสื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นจากหน่วยงานอื่น ๆ ในระดับน้อย

4.2 สภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรจัดหาสื่อภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เพียงพอกับความต้องการของโรงเรียนและวิทยากร ตลอดจนขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานอื่น ๆ ในระดับมาก

5. ด้านการวัดและประเมินผล สภาพปัจจุบันโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนในระดับปานกลาง ในสภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่าควรให้มีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนในระดับมาก เมื่อพิจารณารายละเอียดแต่ละข้อ พบว่า

5.1 สภาพปัจจุบัน โรงเรียนมีการวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภูมิปัญญา ท้องถิ่นของนักเรียนเมื่อจบภาคเรียนหรือสิ้นปีการศึกษา โดยครู วิทยากรจากการสอบวัดความรู้และตามสภาพที่แท้จริงในระดับปานกลาง แต่ยังไม่แยกจากสาระการเรียนรู้อื่นอย่างชัดเจน

5.2 สภาพที่ควรเป็น ผู้บริหารโรงเรียนเห็นว่า โรงเรียนควรวัดและประเมินผลการเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยให้มีการวัดผลร่วมกันระหว่างครูกับวิทยากร เมื่อจบเนื้อหาภูมิปัญญาท้องถิ่นแต่ละประเภท โดยการสอบวัดความรู้และตามสภาพที่แท้จริงในระดับมาก และควรแยกจากสาระการเรียนรู้อื่นอย่างชัดเจน

อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา สามารถอภิปรายผลจากข้อค้นพบได้ตามสาระสำคัญดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งผู้ตอบแบบสอบถาม คือผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ซึ่งส่วนใหญ่ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการโรงเรียน จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ในการบริหารระหว่าง 11 – 15 ปี ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในโรงเรียนขนาดกลาง ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีมากที่สุด ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ถือได้ว่าเป็นผู้บริหารโรงเรียนที่มีตำแหน่งหน้าที่ระดับการศึกษาเฉลี่ยค่อนข้างสูง มีความรู้ ความสามารถเฉพาะตัวสูง เพื่อให้ทันกับเหตุการณ์และการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนการสอนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ผู้บริหาร โรงเรียนควรมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีและถ้าเป็นสาขาการบริหารการศึกษาจะตรงกับความต้องการขององค์การวิชาชีพเหมาะสมกับสภาพผู้บริหารโรงเรียนในยุคปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีประสบการณ์ในการบริหารมาก มีความรู้ความถนัดในการบริหารงานด้านต่าง ๆ ได้ดี และอยู่ในโรงเรียนที่มีขนาดกลางซึ่งมีมากที่สุดจึงถือได้ว่าเป็นจุดสำคัญในการบริหารการศึกษาในเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา

2. สภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านคติ ความคิด ความเชื่อ ด้านศิลปะ ด้านวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ด้านการประกอบอาชีพ และด้านเทคโนโลยีชาวบ้านมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านการวางแผน ด้านการกำหนดจุดมุ่งหมาย ด้านการกำหนดเนื้อหา ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสื่อ และด้านการวัดและประเมินผล นำมาอภิปรายสรุปได้ว่า โรงเรียนประถมศึกษาส่วนใหญ่ยังนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการศึกษาในระดับปานกลาง ซึ่งชี้ให้เห็นว่าการจัดการเรียนการสอนยังไม่เป็นไปตามแนวการจัดการเรียนการสอนแห่งพระราชบัญญัติการศึกษา แห่งชาติ พุทธศักราช 2542 เท่าที่ควร ทั้งที่ปัจจุบันมักจะได้อินกันเป็นประจำวันเรียกได้เกือบทุกวันจะมีผู้กล่าวถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น แม้กระทั่งรัฐบาลยังเห็นความสำคัญให้การสนับสนุนผลิตภัณฑ์ที่ได้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น (OTOP) สู่ตลาดโลกจนเป็นที่รู้จักและยอมรับของชาวโลกว่า ผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากความคิด ฝีมือ หรือภูมิปัญญาของคนไทยนั้นมีคุณภาพดีเทียบเท่าหรืออาจดีกว่าผลิตภัณฑ์ของชาวต่างชาติเสียอีก ทั้งที่ผลิตภัณฑ์ดังกล่าวเป็นเพียงส่วนน้อยของภูมิปัญญาท้องถิ่น หรือ ภูมิปัญญาไทยเท่านั้น ยังมีภูมิปัญญาอีกมากมายที่ยังมิได้เป็นที่ประจักษ์ของชาวโลก ทั้งนี้เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงของ

สังคมโลกอย่างรวดเร็ว ทำให้ภูมิปัญญาสากลเข้ามาแทนที่ภูมิปัญญาไทย ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากระบบการศึกษาของไทยที่มีเนื้อหาด้านภูมิปัญญาสากลมากกว่าภูมิปัญญาไทย ทำให้คนไทยส่วนใหญ่ยังละเลย ทอดทิ้ง ไม่สนใจภูมิปัญญาไทย หรือ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ตลอดจนขาดแคลนผู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น จนทำให้ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางอย่างสูญหายไปจากความทรงจำของคนไทยอย่างน่าเสียดาย

จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งเคยเป็นเมืองหลวงในอดีตนานถึง 417 ปี โดยมี พระกษัตริย์ปกครองแผ่นดินถึง 33 พระองค์ มีความรุ่งเรืองทั้งทางด้านศิลปะ วัฒนธรรม การปกครองและศาสนา เป็นแหล่งสั่งสมภูมิปัญญาจากอดีตถึงปัจจุบันซึ่งจากข้อมูลค้นพบว่ามีบุคลากรที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นกระจายอยู่ทั้ง 16 อำเภอของจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีจำนวนถึง 890 คน อีกทั้งแหล่งเรียนรู้อีกมากมายที่ควรแสวงหาเพื่อสร้างองค์ความรู้ แต่ยังไม่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนต่าง ๆ ได้เท่าที่ควร ทำให้เด็กและเยาวชนในปัจจุบันเกิดการรับรู้ถึงภูมิปัญญาท้องถิ่นเพียงส่วนน้อยและผิวเผินเท่านั้น ส่วนใหญ่ยอมรับภูมิปัญญาสากลจนไม่สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นหรือเป็นภูมิปัญญาสากล

เป็นที่น่ายินดีที่ผู้บริหาร โรงเรียนส่วนใหญ่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นและมีแนวคิดว่าจะฟื้นฟูและนำคุณค่าของภูมิปัญญาท้องถิ่นมาปรับใช้ในการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนเกิดความรักและภูมิใจในความเป็นไทย ดำรงไว้ซึ่งภูมิปัญญาท้องถิ่นเหมือนในอดีตกาลและจะเป็นประโยชน์อย่างสูงสุดเมื่อนักเรียนสามารถนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ภายใต้ภาวะวิกฤติในปัจจุบัน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพระนครศรีอยุธยา ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับโรงเรียน

1. ผู้บริหารโรงเรียนควรจะสร้างความตระหนักแก่บุคลากรและผู้เกี่ยวข้อง ในการศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย สืบหาข้อมูลภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อกำหนดนโยบายและแนวทางในการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนอย่างจริงจังและเป็นรูปธรรมกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

2. โรงเรียนควรจัดทำหลักสูตรและกำหนดเนื้อหาสาระเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความสนใจ ความต้องการของผู้เรียน โดยเน้นให้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีนโยบายการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนในสังกัดให้เห็นเป็นรูปธรรม อีกทั้งให้การสนับสนุนในด้านบุคลากร วัสดุ-อุปกรณ์ งบประมาณ ตามความเหมาะสม เพื่อให้โรงเรียนมีโอกาสได้บริหารจัดการเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาจัดการเรียนการสอนตามความต้องการ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาสภาพปัจจุบันและสภาพที่ควรเป็นของการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนในโรงเรียนประถมศึกษาที่สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาอื่น เพื่อเปรียบเทียบกับ การวิจัยครั้งนี้

2. ควรศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการถ่ายทอดความรู้ของวิทยากรแก่ผู้เรียนเพื่อเป็นข้อมูลในการบริหารจัดการเกี่ยวกับการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้จัดการเรียนการสอนโรงเรียน